

TRANSCRIPCIÓ EN BRUT

**Aquesta transcripció està pendent de
verificació i correcció. Pot contenir, doncs,
errades de fidelitat i incorreccions
lingüístiques i no es pot considerar
com una publicació oficial**

Sessió núm. 3 / CEEPNA / 1.12.2025

Doc. Q:\D18\R440Transcripcio\CEEPNA\03CEEPNA\

Fitxer 03CEEPNA1

XV legislatura · quart període · sèrie C · número 400

**Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra
l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano**

Sessió 3, dilluns 1 de desembre de 2025

Presidència de l'I. Sr. Andrés Garcia Berrio

Sessió 3 de la CEEPNA

La sessió de la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (CEEPNA) s'obre a ****. Presideix Andrés Garcia Berrio, acompanyat del vicepresident, Jordi Albert i Caballero, i de la secretària, Susana Martínez Heredia. Assisteix la Mesa el lletrat Ramon Eudald Torrents Munt.

Hi són presents [Ennatu Domingo i Soler](#), pel G. P. de Junts; [Montserrat Berenguer Messeguer](#), pel G. P. del Partit Popular de Catalunya; [María Elisa García Fuster](#), pel G. P. de VOX en Cataluña, i [Maria Pilar Castillejo Medina](#), pel G. P. de la Candidatura d'Unitat Popular - Defensem la Terra[membres comissió].

[Assisteix] a aquesta sessió [assistents].

ORDRE DEL DIA DE LA CONVOCATÒRIA

1. Compareixença de Patricia Caro Maya, exdiputada del Parlament Europeu i investigadora, davant la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (tram. 357-00940/15).

Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Compareixença.

2. Compareixença de Pastora Filigrana, advocada i activista, davant la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (tram. 357-00941/15). Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Compareixença.

3. Compareixença de Manuel Fernández Cortés, vicepresident del Consell Assessor del Poble Gitano, davant la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (tram. 357-00942/15). Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Compareixença.

4. Compareixença de Bianca Galusca, en representació de l'Observatori d'Antigitanisme de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya, davant la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (tram. 357-00943/15). Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Compareixença.

5. Compareixença d'una representació del Servei d'Assistència a Víctimes de Discriminació Racial o Ètnica de la Fundació Secretariat Gitano davant la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano (tram. 357-00944/15). Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Compareixença.

El president

Bona tarda, iniciem la sessió d'avui de la Comissió d'Estudi per a l'Elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano. Tindrem diferents compareixences.

Compareixença de Patricia Caro Maya, exdiputada del Parlament Europeu i investigadora

357-00940/15

Ara tindrem un primer torn de compareixents on tindrem tres persones. Per un costat, Patrícia Caro Maya, és diputada del Parlament Europeu i investigadora. Després tindrem Pastora Filigrana, advocada i activista. I, en tercer lloc, Manuel Fernández Cortés, vicepresident del Consell Assessor del Poble Gitano. El temps de la compareixença serà d'uns dotze minuts, després els grups parlamentaris per un temps màxim de quatre minuts, i després tornem a la taula amb una resposta amb un temps màxim d'uns cinc minutets o així. I ja estaria. Llavors començaria Patricia Caro Maya amb la seva intervenció, i tens la paraula.

(L'exposició de l'oradora és acompanyada d'una projecció de xarts, els quals poden ésser consultats a l'expedient de la comissió.)

Patricia Caro Maya (exdiputada del Parlament Europeu i investigadora)

Fenomenal. Bueno, pues muchísimas gracias, presidente. Muchísimas gracias, miembros de la Mesa. Diputadas, diputados, que estáis aquí presentes. Muchísimas gracias por la invitación. Voy a intentar ser lo más breve posible, per bueno, en primer lugar, quería reconocer el esfuerzo que habéis hecho las diputadas y los diputados porque se pueda celebrar esta comisión, porque soy muy consciente de que lo más difícil de conseguir en el tema gitano es conseguir debatir en el ámbito público, de manera televisada, jugando las mismas normas y las mismas reglas que el resto de temas de la agenda política.

Sé que esto es muy difícil. Creo que es muy complicado llevarlo adelante, así que quería reconocer el esfuerzo de todas y todos vosotros. Muchísimas gracias por abrir este espacio para el debate público y entender la erradicación del antigitanismo como un elemento central de la agenda política catalana.

Bueno, pues os voy a contar un poquito cómo voy a enfocar esta intervención. Voy a contaros un poquito qué es lo que yo creo que debería de incluir, voy a ir directa al grano, qué debería de incluir el dictamen del Pacto Nacional o el Pacto Catalán contra el Antigitanismo y por la inclusión del Pueblo Gitano. Creo que debería estar

enmarcado dentro del marco estratégico europeo para la igualdad, participación e inclusión del pueblo gitano europeo, como he dicho, y que todo esto también debería estar en relación con el Pla Integral del Poble Gitano, que no sé cómo se llamará el próximo, pero que sé que está más o menos en vías de ser aprobado.

Entonces, creo que sería muy interesante que el dictamen de lo que salga de esta comisión, junto con el marco europeo, debería de informar a este Plan Integral y sería muy interesante, sobre todo para coordinar todos estos esfuerzos que, tanto sociedad civil, personas expertas, diputados, diputadas, personas del Gobierno están haciendo. Os voy a explicar un poquito también con unos rasgos muy generales en qué consiste este marco estratégico para la igualdad, la inclusión y la participación gitana. Haré algunas recomendaciones, y luego sí me quiero detener un poquito más en la modificación de la Ley 5/2008, de Protección de las Mujeres Frente a las Violencias Machistas, la ley catalana.

El marco europeo parte de esta hipótesis. Ellos, la Comisión Europea y también distintas personas expertas y sociedad civil llegaron a la conclusión de que tras la aplicación del marco europeo de integración de los gitanos 2012-2020, pues, oh, sorpresa, se seguía manteniendo la brecha entre la población europea gitana y no gitana. Entonces, generan una hipótesis de por qué esto seguía ocurriendo y veían que había una brecha de redistribución en el empleo, la educación, la pobreza, la salud y los servicios esenciales y que a esta brecha de redistribución contribuían tanto la persistencia del antigitanismo como la poca representación gitana que había en las instituciones públicas.

Y entendían que las causas de este problema estaban en los sesgos antigitanos, en esta desigualdad persistente y en el poco compromiso o el deseo político por seguir avanzando en la igualdad real de la población roma en la Unión Europea. Y entonces se pasa de un modelo de integración socioeconómica de los gitanos marginalizados –atención a cómo se conceptualizaba la cuestión–, se pasa a un enfoque comprensivo que está basado en tres pilares, que son la igualdad, la inclusión y la participación de la población roma en Europa.

Dentro de este plan se consideran tres objetivos que son horizontales, que podríamos llamar también transversales. El primero de ellos es combatir y prevenir

el antigitanismo y la discriminación. Se centran sobre todo en los porcentajes de discriminación percibida que tienen las personas romaníes, pero también en el porcentaje de prejuicio que tienen las personas no romaníes hacia las personas romaníes en diferentes ámbitos. Por ejemplo, la vivienda, el empleo, las relaciones sociales. Aquí en este objetivo entrarían también todas las medidas de interseccionalidad...

Fitxer 2

y también todas aquellas medidas que están relacionadas con la memoria histórica. Todos estos objetivos luego en el marco están mucho más aterrizados, con medidas más concretas y con indicadores específicos.

El segundo objetivo sería el cierre de la brecha socioeconómica. Aquí se habla sobre todo de pobreza y se hace especial hincapié en la pobreza infantil. Y finalmente, el tercer objetivo sería la participación entendida sobre todo como participación política. Se habla de empoderamiento político en el sentido de participación de personas romaníes en las listas electorales, representación en los parlamentos, en los cuerpos de funcionariado. Y se habla de la cooperación también con la sociedad civil para sobre todo recuperar la confianza en las instituciones.

Como vemos aquí, habla de sociedad civil, participación política..., ah, y legislación. De todos estos objetivos me voy a centrar al final en la interseccionalidad y la legislación. Después tiene también cuatro objetivos sectoriales, en educación, en empleo, en vivienda y servicios esenciales y otro de salud y servicios sociales. Como veis ahí, estos son como los indicadores mínimos que la Comisión Europea establece como necesarios alcanzar en 2030.

Este tema es muy importante, uno de los indicadores, una de las debilidades que tenía el anterior marco europeo es que no había indicadores objetivamente verificables, indicadores cuantitativos. Entonces, en este marco se han desarrollado mucho más los indicadores. Hay una serie de indicadores que son principales, como por ejemplo el porcentaje de disconformidad que tiene la población no gitana hacia tener vecinos y vecinas gitanos y gitanas.

Hay otra serie de indicadores que son contextuales, que no son para todos los países, son específicos de la situación contextual de cada país. Por ejemplo, hay países donde la población roma todavía tiene dificultades para acceder al agua corriente. Para esos países se crean una serie de indicadores que son específicos.

Y luego hay unos indicadores que a mí me parecen muy interesantes, que son los indicadores de proceso, que se refieren más a un marco institucional. Qué legislación se avanza, qué medidas y acciones concretas se implementan, por ejemplo, de políticas públicas, y cómo es la calidad de procesos de toma de decisión. Por ejemplo, este proceso de abrir una comisión con comparecencias de personas expertas romaníes y sociedad civil con la intención de que el dictamen, a mi propuesta, a mí me gustaría que este dictamen informara al Plan Integral, pues esto mejoraría la calidad de los procesos de toma de decisión de las personas de la población romaní sobre las políticas públicas que les están afectando en su vida día a día.

Las recomendaciones que hago son, sobre todo, incluir dentro del dictamen el marco de la Unión Europea, que acabo de describir de manera sintetizada. Asegurarnos de que el dictamen de la comisión informa al Plan Integral del pueblo gitano catalán. Sería muy importante también que una de las medidas fuera incluir que se haga una comisión de seguimiento y evaluación de este pacto de cara a siguientes legislaturas.

Otra medida que me parece fundamental sería incluir informes económicos cuantitativos debidamente informados sobre todos los fondos europeos que sustentan la implementación del Plan Nacional, porque un Plan Nacional sin dotación económica es papel mojado. Existen fondos europeos para la aplicación de esos planes, entonces debería haber informes que sean públicos. Y luego aplicar la perspectiva interseccional, tanto de manera transversal como de manera específica. Y además diferenciarla muy bien de la discriminación múltiple, que no confundamos estos dos conceptos.

Y luego la modificación de la Ley 5/2008. Aquí me quería detener un momento, porque ahora mismo esta ley está en fase de ponencia y se han incluido dos artículos muy, muy importantes. Uno sobre la definición del antigitanismo de género, que es

esta que tenéis aquí. Y otro, que es una modificación... Esto es que, perdonad, pero al enviar el PowerPoint parece que se han movido un poco las letras, pero bueno, yo os lo explico. Ahora mismo en la ley hay un artículo, que es el artículo 73, que habla sobre la etnia gitana, ¿de acuerdo?, como si el problema de la violencia que sufren mujeres gitanas estuviera asociado a su pertenencia étnica.

De hecho, el artículo se llama etnia gitana. Y lo que dice este artículo es algo totalmente una excepción. Y es que el antigitanismo se mueve muchísimo en las excepciones. Normalmente las campañas de sensibilización de violencia de género van destinadas a la sociedad en general. Pero para este artículo, el legislador o la legisladora que lo haya escrito ha decidido que las estrategias de sensibilización tienen que ir dirigidas a las mujeres gitanas, porque las mujeres gitanas parece ser que no saben lo que es la violencia de género y no conocen los recursos, cuando las campañas de sensibilización, como acabo de decir, deberían ir dirigidas a toda la sociedad.

Y además atribuye la existencia de violencia machista a la presión social y la legitimación cultural de la cultura gitana sobre las mujeres gitanas. Y además dice que a través de estas estrategias de sensibilización van a conseguir que las mujeres gitanas sean activas, como si es que fuéramos pasivas. Es decir, es un artículo del libro de discriminación interseccional dentro de una ley que pretende proteger a las mujeres víctimas de violencia. Entonces, lo que ha propuesto la sociedad civil es cambiar ese artículo y hablar de erradicación del antigitanismo de género para impulsar las medidas legislativas de políticas públicas o de cualquier otro tipo. Esto es un marco muy de Naciones Unidas, de igualdad de Naciones Unidas, para erradicar el antigitanismo de género, haciendo especial hincapié en la formación y en la sociedad civil gitana experta.

Veo que se me termina el tiempo, pero quiero decir algo en cinco segundos.

El president

No, no, hi hauria una mica més de marge, cap problema...

Patricia Caro Maya (exdiputada del Parlament Europeu i investigadora)

Vale... ¿Qué pasa en la Ponencia? Junts... No sé si hay aquí alguna diputada de Junts, pero bueno, sino pues, ya que... (*Veus de fons.*) Vale, pues serian, no sé si la compañera está en esta ponencia, pero sí que me parecería muy interesante debatir sobre la enmienda que ha registrado Junts. Junts lo que propone es hacer un artículo donde se hable de la erradicación del antigitanismo, el racismo, la discriminación por etnia, la religión por motivos de género, es como un cajón de sastre de todo.

Y la realidad es que, en términos jurídicos, desde la técnica jurídica, no se puede hacer un artículo que abarque tantas categorías de discriminación. ¿Por qué? Porque estas formas de discriminación son muy distintas entre sí. Y, además, sería como bajar de jerarquía el artículo dedicado a las mujeres gitanas para convertirlo en un epígrafe, y esto generaría problemas de coherencia, problemas de visibilidad y autonomía del artículo a la hora de citarlo, de aplicarlo, de hacer un estudio doctrinal sobre cómo se está aplicando en los tribunales ese artículo, tendría muchísima menos fuerza regulatoria.

Y, sobre todo, nos hace elegir a las mujeres gitanas entre escoger un artículo, el artículo de etnia gitana, que es el que está ahora mismo, que es absolutamente discriminatorio, o elegir eso, o bien elegir bajar de rango la protección de un derecho y el reconocimiento de esta forma de discriminación que queremos erradicar, que es la erradicación del antigitanismo de género. Por todo ello, pero sobre todo dejar claro que las formas de discriminación son muy diferentes y lo único que queda claro con este artículo es que parece que es el artículo de las otras. O sea, ¿qué tienen en común las personas que sufren antigitanismo, racismo, discriminación por etnia, religión, motivos de género? Que son las otras.

Pero eso no es nuestra visión. Nuestra visión es que queremos un artículo sobre la erradicación del antigitanismo de género, así que, por favor, pediríamos que se respete la propuesta de la sociedad civil en ese sentido y se mantenga ese artículo. Bueno, ¿puedo hablar un segundo más? ¿No? (*Veus de fons.*) Un minutito, venga. Simplemente, ya para terminar, creo que es muy importante que los representantes y las representantes públicos reflexionemos qué hacemos para alcanzar la igualdad, porque muchas veces tenemos la creencia ilusoria de que las políticas públicas o la

legislación ya recogen la igualdad, ya somos todos iguales ante la ley, y esto es una creencia ilusoria, porque no es verdad.

Existen muchas formas de discriminación sutil hacia las personas gitanas, sobre todo enmascaradas bajo este tipo de excepciones que acabo de nombrar a modo de ejemplo, y existe un discurso público de la no discriminación que no nos permite identificar estereotipos y prejuicios a través del cual se construye esta arquitectura de excepciones de legislación y de políticas públicas, y a mi modo de ver, el verdadero progreso ocurre cuando somos conscientes de los límites de esa igualdad.

Tenemos que repensar ese concepto de igualdad y situarlo en un concepto más parecido a lo que establece las Naciones Unidas, que es el mismo derecho a ser diferentes sin excepciones, es decir, que las excepciones que se apliquen sean para acercarnos a la igualdad, no para alejarnos, y que nos haga más conscientes de las manifestaciones de discriminación.

Muchas gracias.

El president

Moltes gràcies per la compareixença.

Compareixença de Pastora Filigrana, advocada i activista

357-00941/15

Ara és el torn de Pastora Filigrana, que ho farà de manera online. D'acord, veig que ja està connectada, Pastora. Tens un temps d'uns dotze minuts i, sinó, t'anirem avisant, amb una mica de marge i flexibilitat, tal com ha tingut també Patricia.

Pastora Filigrana (advocada i activista)

Muchas gracias. Bona tarda, buenas tardes desde Andalucía. Muchas gracias por la confianza de invitarme a esta comisión. Verdaderamente me ha hecho mucha ilusión participar en un espacio así. Y enhorabuena, enhorabuena por impulsar un espacio como este, de estudio para el Plan Nacional contra el antigitanismo. De entrada, desearle suerte a todas las personas que tienen la buena voluntad de poner en

marcha un plan como este, a los diputados y diputadas que tienen el reto y que están sentados aquí enfrente de poner esto en marcha, porque no lo van a tener fácil.

Y no lo van a tener fácil por motivos muy diversos, con profundas raíces históricas, pero yo me voy a detener en uno, porque quiero cumplir el tiempo lo más posible y es esa carencia, esa orfandad de suficientes herramientas jurídicas o normativas que pudieran apilar este Plan Nacional. Este Plan Nacional que se pretende erradicar un tipo de racismo muy específico, muy persistente, con profundas raíces históricas, como digo, que es el antigitanismo.

Si hubiéramos tenido esta Ley Integral contra el Racismo, que aún no tiene lamentablemente Cataluña, tampoco el Estado Español, y que sí sé que tienen un buen proyecto de ley, anteproyecto de ley en Cataluña, pero que aún no se ha podido poner en marcha, qué bien y qué fácil lo hubieran tenido, o algo más fácil lo hubieran tenido sus señorías, para poder poner en marcha este Plan Nacional. Porque en esta Ley contra el racismo, este racismo específico contra la población gitana, el antigitanismo hubiera tenido un mayor amparo legal.

Tampoco tenemos aún, y aún seguimos soñando desde la sociedad civil gitana, con esa Ley Integral para el pueblo gitano, para la cuestión gitana, de una manera amplia, ¿no?, que abarque todos estos factores que ya muy bien decía Patricia. Así que parten ustedes con esta desventaja y este Plan Nacional posiblemente tenga que suplir muchas de las carencias que esa falta de normativa más específica contra el racismo, y en concreto contra el racismo contra la población gitana, podía poner sobre la mesa.

Si es cierto que cuentan ustedes con la Ley para la Igualdad de Trato, la Ley 19/2020, pero ya sabemos, y por algo que Patricia también decía al final de su intervención, ¿qué pasa cuando los instrumentos normativos no profundizan en la diversidad de la vulneración a la igualdad de trato que pueden existir en el espacio social? La dificultad después de implementar este tipo de normativa. No obstante, al menos en Cataluña, tienen ustedes esta ley que quizás de algún recurso les sirva a la hora de pensar este plan integral.

Para mí, ¿por qué es importante? Como son pocos minutos, no voy a poder dar muchos datos, pero sí aportar alguna reflexión que espero que después en el avance

de este estudio ayude. ¿Por qué es importante un plan integral contra el antigitanismo? Ya conocen ustedes, seguro que quienes están en esta comisión se han preocupado de informarse, de investigar y de estudiar, que la normativa, los instrumentos jurídicos que hasta ahora se han tenido para abordar la cuestión gitana es desde un enfoque exclusivamente de inclusión socioeconómica de la población gitana.

Una parte importante de la población gitana vive todavía en situaciones de pobreza y exclusión. Algunos datos dicen que incluso el ochenta por ciento. ¿Cómo remediamos esto? ¿Qué planes se ponen en marcha para esta integración, nuestra inclusión socioeconómica? Desde luego, esta realidad hay que atajarla y no está de más, pero ninguna medida, ninguna política pública, ninguna orientación pública que esté encaminada a erradicar la pobreza y la exclusión de la que una gran parte de la población gitana adolece, es bienvenida. Pero, desde luego, es insuficiente y con una mirada, como también decía Patricia, muy parcial de la problemática, porque termina convirtiéndose en...

Fitxer 3

el problema de los gitanos.

Por eso es necesario estas reflexiones integrales, que aborden las cuestiones históricas y estructurales que hay detrás de la situación de pobreza y exclusión y de falta de participación pública y de discriminación que aún vive la población gitana. Porque sino, si no hacemos este ejercicio de reflexión, de repartir entre todos los sujetos intervinientes en esta realidad el problema y, por tanto, las soluciones, la capacidad de llevarlas a cabo, no estamos acertando. Y lo digo más simplemente, todas las políticas públicas orientadas al cambio comportamental de las personas gitanas para acabar con esta situación de desigualdad están abocadas al fracaso como muy buen ejemplo ponía también Patricia, en el tema de la violencia de género que afecta a las mujeres gitanas.

Este es muy buen ejemplo, y lo utilizo y lo improviso, pero solucionar el problema de la violencia de género, que en el caso de las mujeres gitanas es una violencia que va mucho más allá de lo doméstico y puede ser una violencia en el espacio público

como casos de persecución o hipervigilancia en los centros comerciales o en los supermercados o otras cuestiones que venimos denunciando desde la sociedad civil organizada o como las sentencias que salieron a la luz el año pasado con un alto antigitanismo de género que dejaban desprotegidas a mujeres gitanas porque se interpretaba que es que la cultura gitana es de por sí es violenta y machista.

Quiero decir, con un enfoque amplio de la violencia de género que no es solo doméstica, en el caso de las mujeres gitanas, que es interseccional, esta problemática no se puede erradicar únicamente con talleres de autoestima, sensibilizaciones a las familias, a las madres y a las jóvenes gitanas, ni siquiera con los hombres gitanos, porque entonces estamos responsabilizando de la desventaja social, de la exclusión social que padece la población gitana a su propia idiosincrasia cultural. Y son estas las cuestiones que tenemos que superar.

Y por eso es tan interesante, por eso nos interesa, venimos aquí y nos ponemos contentas de que se esté debatiendo esto. Porque cuando se habla de un plan integral contra el antigitanismo se está desenfocando la mirada de la responsabilidad de las personas gitanas y se está poniendo la mirada en cuestiones históricas y estructurales de un racismo que tiene una pervivencia de seiscientos años ya, que es persistente, que encontramos en todos los estratos sociales y que tiene una amplia connivencia social y histórica y que sigue reproduciéndose cada día. Por eso es bienvenido. Porque el gitano y la gitana salen de esa posición de un sujeto a integrar y se convierten en un problema de la sociedad –el problema no es de la persona gitana, es de la sociedad–, que no puede garantizar su derecho a la igualdad de trato y no discriminación.

Y este enfoque lo cambia todo. Y las políticas que se pongan en marcha desde este enfoque van a tener mucho más éxito que las anteriores. Y pongo también un ejemplo, sin alargarme en el ejemplo, pero de poco nos sirven todas las políticas públicas orientadas a la inserción laboral, por ejemplo, de personas jóvenes gitanas, que están todos estos recursos puestos para la inserción laboral, muchas personas gitanas consiguen acabar su itinerario de formación, pero cuando se llega al mercado laboral te encuentras con el antigitanismo. Es decir, en el ámbito laboral se

da muchísimo, con una gran impunidad, con muchísima infradenuncia, la discriminación por ser una persona gitana.

Y cuando la empresa descubre que tu familia es gitana o el apellido en esa población está relacionado con personas gitanas, pues se tiene un problema, o bien en el acceso o bien en la permanencia en el puesto de trabajo. Con mayor o menor éxito, judicializamos este tipo de asuntos, aquellos que pueden llegar a un recurso, que tienen la capacidad y el acceso a la información las personas afectadas y el acompañamiento adecuado para poner este tipo de denuncias.

Por eso es tan importante este enfoque del antigitanismo. Para mí, el enfoque, aparte de repartir responsabilidades, creo que también muchas de las medidas de los planes a nivel europeo que se ponen sobre la mesa es este reconocimiento a la cultura y la historia del pueblo gitano, a la sensibilización a la historia y la cultura del pueblo gitano, porque mirar hacia atrás es lo que nos hace tomar consideración de lo que ocurre hoy. Yo uso una frase muy popular muchas veces, que es: «De aquellas lluvias, estos barro», y efectivamente es así. Por eso la sociedad civil gitana tiene tanto interés de que la historia y la cultura del pueblo gitano se escuche en las aulas, pero no solo en las aulas, sino toda esta formación orientada a los profesionales de muchos ámbitos sociales, jurídicos, que reproducen cada día en sus prácticas profesionales este antigitanismo, este sesgo antigitano.

Carecemos de investigaciones serias. Hasta ahora los gitanos y las gitanas han sido objeto de muchas investigaciones, desde este enfoque de la inclusión, que cómo investigamos la población gitana, qué cosas tienen que cambiar la población gitana para que sean sujetos en igualdad de derechos. Faltan, y hay una carencia importante, tanto de medidas públicas como de investigaciones, que estudie el sesgo antigitano. El sesgo antigitano en los tribunales, porque hay mucha más prisión preventiva para personas gitanas que no gitanas, el sesgo antigitano en servicios sociales, el sesgo antigitano en los servicios de atención a víctimas de violencia de género.

¿Qué pasa en todos estos dispositivos que generan desconfianza a la población gitana y que es una fuente recurrente de relatos, de vulneración del derecho a la

igualdad de trato y no discriminación? Yo creo que un plan... No sé si..., no me he medido los tiempos, cuánto me queda, si la Mesa me lo puede decir, por favor...

El president

Sí, quedarien com tres minuts, però...

Pastora Filigrana (advocada i activista)

Antes incluso, porque Patricia ha avanzado bastantes reflexiones que traía anotadas y va a ser recurrente. Como digo, todas estas políticas públicas que se implementen a partir de las orientaciones, que hagan un plan integral que enfoque el antigitanismo como no un problema de los gitanos, sino como un problema de la sociedad mayoritaria y repartan responsabilidades, creo que tendrá mucho más éxito que todas estas políticas que buscan y piden el cambio comportamental.

Y una última reflexión y acabo ya. Y es que, quizás, no sé si alguno de los diputados y diputadas que están delante, los grupos a los que representan, pueda tener alguna duda de si es necesario un instrumento jurídico más para abordar la cuestión de la población gitana. Y si con toda la normativa antidiscriminatoria u otra normativa de sectores sociales o culturales no sería suficiente para erradicar mucha de la problemática que venimos aquí señalando.

Bueno, pues miren ustedes. Yo creo que simplemente con el Estatut y el reconocimiento de la igualdad de trato se podrían llevar a cabo políticas públicas perfectamente capaces de abordar el antigitanismo si hubiera una voluntad política suficiente. Pero, aunque haya una voluntad política suficiente, quizás necesitaríamos una subjetividad amplia de la sociedad mayoritaria, un pensamiento hegemónico que se sitúe en contra del antigitanismo. Y esto, lamentablemente, para obtenerlo quizás necesitemos estos debates parlamentarios, quizás necesitamos estos estudios contra el antigitanismo para promover verdaderamente un pensamiento y una mirada que se sitúe frente al antigitanismo como un problema que afecta a toda la sociedad y no solo un problema de las personas gitanas.

Porque, quería decir esto, bueno, porque en algunos debates, sobre todo en torno a la Ley contra el racismo, será si es necesario o no una ley contra el racismo, si ya tenemos un marco que aboga por la igualdad de trato, pues, lamentablemente, sí, sí

es necesario, no solo para afinar en los casos concretos de vulneraciones de derechos y poder reparar derechos vulnerados, sino precisamente porque la riqueza de estos debates, de estas investigaciones y estos estudios es una pieza más que mueve ese imaginario colectivo, ese pensamiento colectivo hacia un paradigma de universalidad de los derechos fundamentales en un momento como este, donde están amenazados, donde cada vez más en las instituciones lamentablemente se pone en cuestión este principio de máximos que es la universalidad de los derechos humanos, hay cada vez más opiniones que abogan que no todas las vidas valen lo mismo, que no todas las humanidades valen lo mismo y que, por tanto, estos principios a la igualdad de trato sobran.

En un momento como este, estos debates, estas herramientas son necesarias, tanto a nivel práctico como a nivel de empuje del pensamiento y la creencia colectiva.

Lo dejo aquí.

Muchas gracias.

El president

Moltes gràcies, Pastora, per la teva compareixença.

Compareixença de Manuel Fernández Cortés (vicepresident del
Consell Assessor del Poble Gitano)

357-00942/15

I ara és el torn de Manuel Fernández Cortés, vicepresident del Consell Assessor del Poble Gitano, i tindrà també un temps de dotze minuts inicials.

Manuel Fernández Cortés (vicepresident del Consell Assessor del Poble Gitano)

Bona tarda. En primer lloc, agraïments per haver-me convidat a aquesta comissió. Jo ho faré en castellà, perquè la resta de compareixents ho comprendran mejor. Yo me quiero basar en alguna de las reflexiones que en su día hizo el primo y compañero Ismael Cortés. Me podría haber basado en cualquier otra de las investigaciones, porque no deja de ser investigaciones que hacen otras personas gitanas. Pero, bueno, así un poco prácticamente al azar encontré esta.

Encontré esta para poder prepararme algo para esta comparecencia, pero al final pensé que no era necesario, puesto que aquí venían personas que están mucho más al día que yo, puesto que ya una persona como yo, ya jubilada, solamente aspiramos a estar en algunos espacios, digamos, pues más que nada para, en fin, como agradecimiento a nuestra trayectoria en tiempos difíciles. Por tanto, felicitaciones y a la vez mi respeto a los demás que estáis aquí, que estáis aquí, que estáis también a través de esa pantalla, que hay otra compañera ahí a través de la pantalla.

Intentaré no alargarme demasiado, pero así un poco por encima en cuanto a la situación que tenemos actualmente la población gitana, yo diría que, en palabras de Ismael, que ya lo he dicho anteriormente, pues hay lo de las dimensiones del antigitanismo, la simbólica, la material, la institucional, que ya se ha comentado algunas cosas al respecto.

Las dimensiones simbólicas del antigitanismo implica los discursos hablados, recitados, cantados o escritos, las imágenes documentales artísticas o publicitarias y los textos fílmicos, científicos o literarios que representan a las personas gitanas de una forma estereotipada. La dimensión simbólica del antigitanismo refuerza el distanciamiento cultural. Fundamentalmente de identificación con el prójimo en cuanto a empatía, compasión o la solidaridad.

El discurso de odio constituye un caso *in extremis* de violencia simbólica cuyos efectos no solo desactivan la identificación moral con el prójimo, sino que activan mecanismos afectivos de odio al diferente y justifican el uso de la violencia..., un objetivo humano determinado individual o colectivo hacia los gitanos. Como uno de los grupos que deben ser especialmente protegidos por los estados miembros por su carácter de grupo vulnerable históricamente debido a episodios sistemáticos de difamación, pogromos y genocidio.

Y en cuanto a la dimensión material del antigitanismo hace alusión a las desigualdades. De esto ya hemos hablado largo y tendido en cuanto a las desigualdades que aún vivimos. Me ahorraré todo este párrafo, diré que también se ha comentado algo en referencia a nivel incluso europeo del nivel aproximado de

pobreza. En cuanto a salud pues la esperanza de vida de la población gitana en cuanto a la población mayoritaria, la problemática de vivienda.

Y en cuanto a la dimensión institucional, la dimensión institucional del antigitanismo implica a las acciones del funcionariado público, personas que trabajan como profesores, policías, autoridades, políticas, jueces fiscales, trabajadores sociales médicos, reporteros, etcétera. El antigitanismo institucional produce prejuicios y estereotipos a través del sistema educativo, los múltiples circuitos de producción y distribución cultural y los medios de comunicación, discursos de odio a través de los partidos políticos de extrema derecha, persecución policial en algunos casos.

Guetización de la población gitana en barrios, de esto tenemos aquí en Cataluña ejemplos muy recientes en planes de realojo en cuanto a planes integrales, donde las indemnizaciones a la población afectada, a los primeros realojados no estaban autorizadas, no se hicieron, en cambio hacían valoración de su vivienda antigua y obligados a coger otra nueva o quedarse donde estaban y particularmente pedir hipoteca, las administraciones no apoyaron y estas personas pues a diferencia de las actuales, no han tenido ninguna indemnización y han sido condenadas a vivir en el mismo entorno. Es otra forma de racismo, puesto que si hubiese habido indemnizaciones como parece ser que ahora...

Fitxer 4

existen dentro de estos programas pues esas personas se hubiesen ido a vivir donde hubiesen elegido y no volver a relegarlas a cien metros de donde vivían anteriormente en barrios, con todo mi respeto, a lamentablemente nuestros barrios guetizados.

Exclusión de acceso a puestos de representación política. Hay excepciones, evidentemente, la estamos viendo últimamente y afortunadamente con mayor asiduidad.

Exclusión en los espacios de producción de conocimiento. Esto sigue siendo todavía real cuando algunos profesionales hacen, hacemos parte de equipos de investigación y de trabajo con temas que tienen que ver con la población gitana y

entonces nos relegan, nos relegan en esto que se llama pogromo, como si no tuviéramos capacidad igual o incluso algo más por tener conocimiento en cuanto a nuestra propia idiosincrasia cultural y a veces cercanos a las problemáticas de muchísimas familias de las que atendemos, esto sigue estando así, aquí hay personas que lo han padecido, de no querer..., y hay formas de hacerlo y de excluir a personas por pertenecer a una etnia minoritaria en cuanto a su profesionalidad.

El antigitanismo de Estado por supuesto está ahí, se ha dicho algo también al respecto. En el caso del Estado español, contrariamente a lo que prescribe el derecho internacional de los derechos humanos y de Naciones Unidas, los derechos de las minorías no están garantizados en nuestra Constitución. Ahí nos metieron un gol estábamos muy ilusionados, incluso los que estuvimos luchando, no desde el ámbito gitano sino desde el ámbito general en tiempos difíciles por nuestras libertades, era prioritario alcanzar esas libertades para después los que éramos gitanos y gitanas, los pocos que éramos en aquellas fechas difíciles poder dedicarnos a en fin como decimos vulgarmente los gitanos, a sacar la cara por nuestra cuestión gitana.

Empezaron algunas asociaciones en aquellos años, años setenta, empezaron asociaciones, las primeras en el Estado español de personas que tenían mucha inquietud y que nos ayudaron y siguen ayudando muchísimo, pero que no eran genuinamente gitanas, no estaban fundadas por gitanos. Después, en los años setenta, concretamente en el 78 a nivel estatal apareció la primera legalmente constituida, como siempre se dice, que fue aquí en Cataluña, el Centro Cultural Gitano de la Mina, donde ya eran avanzados y dentro de sus estatutos, incluso la prensa de aquella fecha, decían que ellos estaban para preservar y defender los derechos de la población gitana y la cultura, pero a la vez de puente entre nuestra cultura y la sociedad mayoritaria.

Por tanto, decir que se nos pasó por alto cuando alcanzamos esas libertades, un poco de esas libertades en los años 70, 75, 78, y el Estado español no tuvo en cuenta el reconocernos como minoría. también comenta, en este escrito comentó Ismael y dio en la tecla, en cuanto a que los gobiernos hasta ahora están encomendando aquello que les toca a ellos hacer para la defensa de los gitanos, y

cuando digo la defensa de los gitanos es una amplitud que es la que tiene ese antigitanismo, y es que no deberían de delegar lo que las toca a las ONGs. Las ONGs están para ampliar y trabajar el día a día de lo que aprueban los gobiernos, pero no para que las ONGs hagan lo que tienen que hacer los gobiernos, porque si lo hacen bien el Gobierno le encomienda a las ONGs y si las ONGs no lo hacen tan bien resulta que es culpa de las ONGs.

Siempre hay una excusa y lo digo así de claro y contundente, creo que los gobiernos sobre todo el actual, y más con lo que se nos viene encima, porque como aquí también y me baso también en el escrito, en este escrito que dice: «En el contexto son especialmente preocupantes los últimos éxitos electorales de los partidos de extrema derecha como en algunos países.» Y nombra algunos países que me ahorro decir los nombres por respecto a esos ciudadanos que no coinciden con los que esos partidos extremistas tienen en estos países de Europa. Ya aquí en el Estado Español han surgido también, también aquí en Cataluña.

Y en esto no deja de ser algo que es a nivel digamos general, a nivel mundial, a nivel europeo, a nivel del Estado español, a nivel de Cataluña, sino que hay parte de culpa puesto que ha habido muchísimas décadas suficiente tiempo para explicar a las nuevas generaciones que es lo que estos grupos extremistas están divulgando y contaminando a la sociedad y que hay unos jóvenes, hay una población muy muy joven que apoyan a estos partidos, lamentablemente, también por el desconocimiento de la historia y cómo ha ido y cómo se ha alcanzado lo que llamamos democracia.

Bien, por tanto y en esto tiene que ver también bastante la divulgación de estos partidos y yo espero que con el trabajo que se haga, las generaciones futuras, que nosotros en la nuestra no tuvimos, como creo que he dicho anteriormente, y con la formación que los jóvenes actualmente tenéis, podamos caminar hasta hacia..., al menos para que sea un poco más suave ese camino pedregoso que muchas personas lamentablemente ahora están organizando para estos racistas y antigitanos en este caso.

Y yo espero que..., y tengo fe en que esto se vaya trabajando a través de estas personas, a través de todos. No es un tema no es un tema como ya algunas veces

hemos dicho, solamente de los gitanos, es un tema..., nos necesitamos todos, pero la herramienta es esos todos con esos políticos que están a favor de una vida mejor y de que las personas seamos todas iguales.

Gracias.

El president

Gràcies per la teva compareixença. Ara és el torn dels grups parlamentaris i tindria la paraula en primer lloc el Grup Parlamentari de Junts per un temps de quatre minuts

Ennatu Domingo i Soler

Gràcies, president. Bona tarda diputats i també bona tarda als compareixents. Moltíssimes gràcies per la seva exposició, crec que ha estat molt útil i serà molt útil per la feina que farem. Jo comparteixo que és molt important centrar els drets i els reptes del poble gitano en la política o agenda de la política catalana i per això avui estem aquí debatent quin seria el millor pla integral per l'antigitanisme i per la inclusió, per la plena inclusió de les persones gitanes.

I crec que també comparteixo les afirmacions que s'han fet que les eines legislatives que tenim avui no són suficients. Hem parlat de l'Estatut d'Autonomia, però també hi ha hagut diverses estratègies per la millora de condició de vida de les persones gitanes a Catalunya i no hem avançat, la discriminació continua i l'exclusió social és bastant alta, com ho heu esmentat.

I, de fet, és molt important traçar aquestes línies d'aprenentatge en marcs europeus i per això creiem que calia que aquestes compareixences tinguessin una secció per parlar a nivell legislatiu europeu i què podem aprendre d'aquest procés a nivell europeu, com he dit. Jo coincideixo totalment i crec que els altres diputats també, quan dieu que l'antigitanisme i la manca de representació política i participació política avui són d'alguna manera les causes que no tinguem aquesta plena inclusió socioeconòmica de les persones gitanes a Catalunya.

Heu parlat de mesures interseccionals i també en concret ens heu alertat que és important que els partits polítics treballin per aquesta representació a les seves llistes electorals. Però jo volia, bé, si ens pot expandir una mica la definició que ha fet que la interseccionalitat no es pot equiparar a les discriminacions múltiples que pot patir

una persona per estar justament en diferents eixos i heu esmentat la Llei 5/2008, crec que com un cas on justament hi ha aquesta confusió.

Per tant, nosaltres recollirem les recomanacions que ens han fet i ho tornarem a revisar, les esmenes que hem entrat, perquè crec que el debat està obert justament perquè els ciutadans hem d'entendre quina és la diferència, sobretot perquè la interseccionalitat ens ajuda a generar solucions més útils i més sostenibles.

Després també hem parlat, que està lligat a això, que és el tema que la Llei també crec que 15/2020 no aprofundeix suficient en la diversitat a Catalunya i crec que això és una de les grans dicotomies que tenim els que fem lleis, i és que fem una llei genèrica o fem una llei concreta per una comunitat i estaria bé també entendre què en penseu vosaltres d'aquesta dicotomia que hem de complir, que hem d'aconseguir trobar aquest equilibri.

I han parlat que el racisme avui si no l'entensem de manera estructural és veritat que no aconseguirem resoldre'l, perquè ens hem acostumat a creure que la culpa és de les persones, de les interaccions humanes, però que realment és una qüestió estructural, sistèmica i que per tant hi hem de donar respostes.

Si poguéssiu compartir algunes solucions que veieu en aquest àmbit a nivell, per exemple, de sensibilització, com han funcionat aquestes campanyes de sensibilització a nivell europeu.

Com s'ha esmentat abans hi ha un clar biaix anti-gitano a empreses, en àmbit d'habitatge i per tant estaria bé saber com podem millorar aquestes campanyes de sensibilització o sobretot com les podem regular en el marc d'aquest pla nacional.

I ho deixaria aquí.

Merci.

El president

Gràcies. Abans m'he descuidat de comentar-ho, tant la Patrícia com la Pastora no viuen a Catalunya, entenen més o menys el català, però si alguna pregunta en concret la volem desdoblar afegiríem més temps perquè es pugui entendre bé. No ho dic per la diputada que ho ha fet, en cap cas tampoc, jo ho he aclarit però bé, en tot cas..., i si també hi ha algun dubte per part de les compareixents a l'hora

d'entendre les preguntes, *si no entendéis alguna de las preguntas que os han hecho, en vuestro turno, decidlo si irá a vosotras para que se pueda aclarar*, i així podem solucionar aquesta qüestió, d'acord? Gràcies.

Ara és el torn del Grup Parlamentari Esquerra Republicana de Catalunya.

Jordi Albert i Caballero

Bé, gràcies, president. Gràcies a la Patricia, a la Pastora, també a Manuel. Bé, a tots tres gràcies per haver comparegut. Jo parlaré una miqueta més lent, perquè així també si em podreu entendre millor. En qualsevol cas també ara seguirem les recomanacions del president i d'aquesta manera també les preguntes les podrem formular en castellà. En qualsevol cas si hi hagués qualsevol qüestió que dic i no m'enteneu perquè..., doncs m'atureu i aleshores ho diré diferent.

M'han semblat molt interessant les tres intervencions. Aquí en els treballs que estem fent en aquesta comissió d'estudi és per l'elaboració d'un pacte contra l'antigitanisme a Catalunya i enfocant-ho precisament..., crec, la primera gran pregunta ha de ser i la Pastora Filigrana ho ha dit molt bé, de fet, en el seu llibre de *El Pueblo Gitano contra el Sistema Mundo*, que per mi és un llibre referent, ho expressa molt i...

Fitxer 5

molt bé. O sigui, l'objectiu no ha de ser canviar el poble gitano, l'objectiu ha de ser canviar la societat, és la societat qui ha de trobar aquests mecanismes i, per tant, fins ara ha semblat sempre que la línia anava cap a –i disculpeu-me l'expressió–, però crec que ho visualitza molt bé, domesticar el poble gitano, i crec que això és un error gravíssim, entre altres coses perquè només tenir aquesta voluntat ja és una prova més de l'antigitanisme institucional.

I hi ha hagut esforços històrics, esforços al llarg de la història per part de moltes institucions d'aconseguir això, perquè el poble gitano ha incomodat –i molt–, a les grans esferes de poder. El poble gitano sempre ha estat situat en un àmbit –no per voluntat del poble gitano, sinó per voluntat de la societat–, l'han volgut situar sempre en un àmbit desplaçat del poder i dels espais de poder, i per tant, això s'ha anat accentuant.

Nosaltres també ens hem de..., crec que en aquest pacte que nosaltres hem d'elaborar el dictamen perquè s'assoleixi, hem de tenir també una mirada de com fem que el poder, el poder entès com a gran entelèquia, no expressi aquest rebuig al poble gitano, la millor manera lògicament és que el poble gitano sigui poder, també, i la millor manera també és incorporar aquesta participació activa del poble gitano en l'àmbit de la política, en l'àmbit associatiu, en tots els àmbits que tenen contacte precisament amb aquest poder.

I aquí tenim molta crec que tenim molta responsabilitat dels partits polítics, entre altres coses perquè amb el nostre sistema electoral els partits polítics són l'epicentre, són la institució principal, i per tant, hem de ser els partits polítics que en l'elaboració de les nostres candidatures incorporem totes aquestes realitats i que ho fem no des de la base de l'acció positiva sinó des de la base dels companys i les companyes que lluiten per una mateixa causa, no pel fet diferencial, sinó pel fet del que ens uneix, que és, cada organització política tindrà el seu ideari, en el nostre cas la lluita social, el combat contra les desigualtats, l'erradicació de les desigualtats i des d'aquest punt de vista, compartint aquesta lluita.

Aleshores la primera pregunta és, sota el vostre punt de vista creieu que seria necessària una acció positiva, igual que passa amb les llistes cremallera, per exemple, respecte els homes i les dones, respecte a les minories? En aquest cas us ho generalitzo per tal de..., però respecte a les minories?

L'altra qüestió que també us volia –i amb això acabo, president–, l'altra qüestió que també us volia situar és quins són els mecanismes i les estratègies que podríem..., que podem incorporar en aquest pacte en el sentit de com podem combatre precisament aquest estigma permanent que hi ha respecte a l'àmbit laboral, a les oportunitats per trobar feina, també en l'accés a l'educació, en l'accés a la universitat, com podem incorporar mecanismes normatius que ajudin a contrarestar aquests estigmes.

És el que tot sovint diem l'acció positiva, però tenim molt d'interès, perquè crec que bona part d'aquest pacte haurà de pivotar sobre aquestes polítiques públiques d'acció positiva i, per tant, si ha de pivotar sobre això crec que és rellevant que vosaltres ens pugueu expressar de quina manera ho podem fer, precisament per

assolir aquest objectiu, que la societat ha de canviar, el poble gitano ha de mantenir la seva idiosincràsia i la seva identitat, en la línia en què expressava també la companya Pastora Filigrana, que crec que ho ha dit molt bé, que moltes d'aquestes polítiques moltes vegades estan amb l'objectiu que és el gitano el que s'equivoca. Doncs no, de com podem enfocar-ho des d'aquest punt de vista.

Gràcies per les vostres intervencions.

El vicepresident

Molt bé. Doncs ara és el torn del company president d'aquesta comissió, el diputat del Grup Parlamentari dels Comuns, Andrés García Berrio, endavant.

Andrés García Berrio

Gràcies. En primer lloc agrair-vos la vostra compareixença avui aquí, en una comissió d'estudi que està iniciant els seus treballs i que jo espero que efectivament suposi o pugui suposar un punt d'inflexió en l'aplicació de les polítiques per garantir i per lluitar contra l'antigitanisme i per impulsar de manera efectiva la inclusió del poble gitano i també la participació.

Jo crec que –de fet, per començar–, que faltaria introduir participació al títol d'aquesta comissió per estar ben emmarcats dins de les estratègies, de l'estratègia europea, que crec que no ve del no-res, que ve després de molta feina de la societat civil gitana i totes les organitzacions de drets gitanes, que han fet una gran feina a nivell internacional per aconseguir una estratègia que és una eina molt útil i jo crec que ha estat molt útil l'explicació que avui s'ha fet.

Crec que cal un impuls, crec que és efectivament superimportant que hi hagi una comissió de seguiment, com s'ha manifestat, perquè si no després es pot quedar en un document que queda molt bé, però el que haurien de fer amb aquest pacte és que el Parlament i després el Govern ho pogués fer seu i generar un mecanisme de seguiment on puguin participar Govern, grups parlamentaris, societat civil gitana per tal d'anar verificant com anem avançant el que aquí s'acordi.

En aquest sentit també volia preguntar per bones pràctiques que hagueu pogut detectar en altres països en aquest sentit on s'estigui treballant bé o implementant millor l'estratègia europea o bones pràctiques que heu detectat, o si veieu algun país

en què hem de fixar en un model concret de polítiques públiques que penseu que poden ser extrapolables, també per posar l'accent en aquest sentit. Faig en castellà o..., (*Veus de fons.*) Sí, d'acord. Sinó, jo crec que també, com estem..., ho podem dir i ja està.

L'altra qüestió que per mi era important plantejar té a veure amb un repte que crec que és clau, que és com assolir la transversalitat de les polítiques públiques contra l'antigitanisme, perquè crec que després d'aquest procés que estem iniciant cal un salt d'escala. Ara mateix tenim una unió del poble gitano després d'un pla integral que ara mateix està mirant com renovar, pot ser una estratègia o com s'acabi dient, però hem de fer que aquesta estratègia sigui efectivament transversal i jo crec que en aquest sentit la comissió de seguiment és important, però més encara és la seva ubicació i la seva composició dintre del propi Govern per garantir aquesta transversalitat. I en aquest sentit el mateix, idees, bones pràctiques que es puguin tenir d'altres països de referència.

Després volia també preguntar en aquest cas més a la Pastora, amb relació a la llei contra el racisme, que sabem que s'ha quedat..., bé, que s'havia treballat en un avantprojecte, com poder aprofundir d'una manera més clara de quina manera es podria o es veia introduir de manera clara les polítiques per erradicar l'antigitanisme dins d'aquesta llei contra un racisme ampli.

I també bé jo crec que també és important saber –si tienes conocimiento, Pastora–, también el trabajo concreto que se está haciendo desde la Oficina de Igualdad de Trato y No-discriminación, y hasta qué punto es importante poder hacer una mayor difusión de esta herramienta. Hasta qué punto es útil y qué medidas se deberían introducir para que realmente fuera, tanto en la difusión como en su propia organización, como la perspectiva, para que pueda ser una herramienta útil para el pueblo gitano en Cataluña.

I res, i per acabar, bé jo crec que Manuel també has posat com un element clau, vinculat amb la participació. Jo crec que hi ha molts reptes per davant, estem donant alguns passos però, en aquest sentit també preguntar de quina manera penses o penseu que es pot millorar els mecanismes de participació del poble gitano, tant a nivell del Parlament, com a nivell de Govern. I ja ni dir que, efectivament, el poder

garantir una major presència de persones gitanes a les institucions i efectivament als partits.

I bé, fins aquí estaria.

Gràcies.

El vicepresident

Gràcies, diputat. I ara serà el torn de la companya diputada del Partit Socialista, Susana Martínez Heredia, endavant.

Susana Martínez Heredia

Sí, gràcies. Intervendré en castellano para que nuestras comparecientes puedan comprenderme mejor. Gracias Patricia, gracias Pastora y gracias, tío Manuel por vuestras aportaciones hoy aquí en esta comisión de estudio. Señora Patricia Caro, usted ha sido eurodiputada del Parlamento Europeo y considero también importante hoy señalar que en la actualidad la minoría más numerosa de Europa ha quedado fuera de dicha institución. En la legislatura vigente no contamos con ninguna persona gitana dentro de la cámara y este hecho es especialmente importante también resaltarlo en el contexto actual de crecimiento de la extrema derecha.

Más de 12 millones de personas de la Unión Europea han visto como su derecho a la representación política, el derecho más fundamental en una democracia no se ha materializado y esto supone un retroceso respecto a legislaturas anteriores, especialmente teniendo en cuenta que gran parte de los derechos que afectan a nuestro pueblo se deciden en Europa. Por ello es importante recordar que muchas de las iniciativas impulsadas en materia de igualdad y de derechos del pueblo gitano han sido promovidas o respaldadas por eurodiputadas como usted y eurodiputados gitanos, y gracias a vuestro trabajo la situación de desigualdad que viven y que vivimos las personas gitanas ha podido situarse en el centro de la acción legislativa también del Parlamento Europeo.

Por eso quería preguntarte Patricia, ¿cómo crees que deberíamos de transformar esta falta de representación en un impulso para construir instituciones europeas más inclusivas, más capaces de escuchar todas las voces y de avanzar de manera

decidida hacia la superación del antigitanismo, comenzando por ejercer ese derecho tan fundamental de la democracia como es el derecho a ser representado?

Tanto usted Patricia, como la señora Pastora han hecho mención en la importancia de respetar la demanda de la sociedad civil gitana de incluir en la Ley 5/2008 un artículo de erradicación del antigitanismo de género, para precisamente revertir ese artículo racista que señalaba nuestra cultura, de legitimar este tipo de violencia.

Y quiero que sepan que nuestro grupo parlamentario, el PSC, junto con Esquerra Republicana de Cataluña hemos registrado el siguiente artículo, de la mano de las propias mujeres gitanas, de Gitanas Entidad, que me consta que usted también es conocedora y que os leo textualmente: «El Govern adoptará todas las medidas legislativas de políticas públicas o de otro tipo que sean oportunas para desarrollar los mecanismos de implementación necesarios para erradicar el antigitanismo de género. A este efecto prestará una atención diligente a la formación del conjunto de profesionales que trabajan en la prevención, la detección, la atención, la asistencia la recuperación y la reparación en situaciones de violencia machista. Asimismo, se tendrá en cuenta la sociedad civil gitana experta en la materia abriendo los canales de participación necesarios a este efecto.»

Me gustaría preguntarle a Pastora, porque también me ha parecido muy pertinente que hoy usted haya hecho énfasis en un cambio de enfoque, de salir de las políticas pensadas desde la culpa a políticas pensadas desde la responsabilidad. El antigitanismo pensado no como un problema gitano, sino como un problema del conjunto de la sociedad y por ello me gustaría preguntarle desde su conocimiento, ¿qué medidas cree usted que hacen falta para mejorar que la Ley de Igualdad de Trato y No-discriminación y la inclusión del antigitanismo en el código penal sea realmente efectivo para poner freno a esas situaciones de discriminación que sufrimos las personas gitanas.

Y, por último, tío Manuel, el informe FOESA del 2024 señala que la discriminación étnica se ha duplicado desde el 2018, convirtiéndose en un motor de exclusión social que limita el acceso al empleo, a la vivienda y que además se ve reforzado por el auge de los discursos de odio. Quisiera preguntarle tío Manuel, desde su experiencia y su trayectoria, si usted...

Fitxer 6

aprecia diferencias entre el antigitanismo que ustedes como generación habéis sufrido en el pasado y el antigitanismo que estamos enfrentando en la actualidad. Si ha cambiado su forma, su intensidad o sus mecanismos o si considera que se mantiene esencialmente igual, aunque adopte nuevas expresiones.

Sense més, reiterar el nostre agraïment.

Moltes gràcies.

El president

Gràcies. Ara seria el torn per poder respondre les preguntes per part dels compareixents, en el mateix ordre que s'ha fet abans. Llavors en primer lloc tindria la paraula la Patricia Caro Maya.

Patricia Caro Maya (exdiputada del Parlament Europeu i investigadora)

Vale. Muchísimas gracias por todas las preguntas, la verdad es que dan para seis o siete tesis doctorales responderlas (*L'oradora riu.*), pero intentaré ser lo más concisa posible. Decía la compañera de Junts, la diferencia entre interseccionalidad y discriminación múltiple, Bueno, esto como ya digo, da para tesis doctorales, pero fundamentalmente en la discriminación múltiple las diferentes formas de discriminación son independientes entre sí. Por ejemplo, un varón puede ser discriminado por tener una discapacidad y vivir en un pueblo, por ejemplo, eso sería una discriminación múltiple.

En el caso de la interseccionalidad, el paradigma de la interseccionalidad lo que viene a establecer es que las diferentes formas de discriminación, como mínimo, por raza, género y clase, o pertenencia étnica, género y clase, como mínimo luego habría otras, que pueden ser vivir en un entorno rural..., miles, orientación sexual, un montón de cuestiones más, pero como mínimo esas tres no es que se sumen, sino que significa una discriminación concreta ¿Por qué? Porque la experiencia de la identidad de género para una mujer gitana, por ejemplo, está significada étnicamente. La maternidad está significada desde la perspectiva de género y desde la perspectiva étnica, en el caso de las mujeres gitanas. Por ejemplo, por la cuestión

histórica. Para una mujer gitana la maternidad tiene un significado que se ancla en la trayectoria de nuestra historia, que es distinto al de las mujeres que no son romaníes.

Por eso por ejemplo la discriminación que sufren las mujeres gitanas en las maternidades segregadas y la violencia obstétrica que sufre una mujer gitana cuando está dando a luz es una discriminación interseccional, porque no se puede separar la discriminación que sufre por la pertenencia étnica de la discriminación que sufre por ser una mujer gitana, o sea por ser una mujer, de la que puede sufrir por ser una mujer pobre que vive en un gueto que va a una maternidad segregada precisamente por vivir en un gueto. Son tres discriminaciones que no se pueden separar, no se pueden superponer, no se suma una discriminación a otra, sino que estas tres partes forman un todo, No sé si me explico.

Luego había otra pregunta, sobre la otra pregunta..., ah, bueno, esto ha salido también, creo, que con el compañero de Esquerra, la diferencia entre..., y también un poco el presidente de la Mesa hablaba de la diferencia entre medidas genéricas versus medidas específicas. Yo creo que esto es una dicotomía un poco tendenciosa, creo que tenemos que hacer medidas específicas y medidas genéricas. Pongo un ejemplo que no tiene que ver con el tema gitano. Con la cuestión de la violencia machista cuando fue el Pacto de Estado en materia de violencia de género hace dos legislaturas, creo que fue, dos o tres legislaturas en el ámbito nacional, se abrió un debate sobre si debería de haber una ley de violencias machistas donde se recogieran todas las formas de violencia machista o debería de haber una ley de violencia de género, una ley de violencia sexual, una ley de..., diferente, una ley de igualdad o diferentes leyes que abordaran formas concretas específicas de desigualdad y de violencia.

Todos sabemos cuál ha sido el resultado de ese debate. Entonces la cuestión es que no tiene que entrar en contradicción, por ejemplo, respondiendo a la pregunta del diputado, no tiene por qué haber contradicción entre dentro por ejemplo de una normativa de empleo, o una política pública generalista, no me gusta decir generalista pero bueno, dentro de una política pública de empleo que haya medidas para garantizar la erradicación del antigitanismo en empleo, eso no tiene por qué ser

incompatible con después desarrollar mecanismos de implementación específicos para que esa ley sea accesible o esa política pública se pueda aplicar a la población roma.

Creo que es un cambio de enfoque, no hay que elegir entre una cosa y otra, creo que se pueden hacer las dos y además a mí me parece muy positivo para erradicar los estereotipos en la sociedad mayoritaria que de alguna manera desguetizar todo lo gitano, es decir, tiene que haber tanto medidas en las políticas y en las legislaciones generales como medidas que sean más específicas para problemas que requieran una atención muchísimo más pormenorizada.

Decía también, bueno, es otra pregunta de tesis del compañero de Esquerra ¿qué mecanismos y estrategias se pueden aplicar que afecten a la discriminación antigitana? Y te referías sobre todo a medidas legislativas y políticas, así, en general (*L'oradora riu.*) A ver, para mí es una cuestión de enfoque. Tú hablabas de cómo..., se hablaba mucho también de cómo quitar la culpa de los gitanos y ponerla sobre la institución, y creo que hay que separar el enfoque de este problema desde la perspectiva identitaria. No es una cuestión de quién eres tú y de quién soy yo, de cuáles son tus tradiciones o cuáles son mis tradiciones, no, es una cuestión de, uno, cómo nos relacionamos cómo es nuestra forma de relación y, dos, si somos capaces de generar una categoría social supraordinaria, donde tú y yo estamos dentro, con una nueva forma de relacionarnos.

Entonces, ese marco o esa mirada como más desde la perspectiva de las ideas para mí es la que tiene que marcar el rumbo y la orientación del diseño de las políticas públicas y las medidas legislativas. Es decir, si yo quiero modificar una ley, ¿cómo hago para que una ley que es más accesible para las mujeres gitanas, en realidad sea más accesible, mejore la ley para todas las mujeres. Porque cuando hacemos que las instituciones desarticulen estereotipos antigitanos desde un enfoque de género hacemos que estamos más cerca de conseguir que esas instituciones desarticulen otro tipo de estereotipos de género hacia mujeres que también no son gitanas.

¿Me explico? ¿Por qué? Porque lo que se instala es la necesidad de cuestionar qué estereotipos tenemos y que a lo mejor nuestro concepto de la igualdad no es tan

igualitario como creemos. Entonces creo que habría como que echar un poco para atrás y ampliar un poquito ese marco.

A ver, buenas prácticas en otros países y bueno, lo de la transversalidad de las políticas públicas, es esto de salir del gueto, es decir no debería de pasar nada y deberíamos de hacer de esto una práctica normal que ha pasado, por ejemplo, con la discapacidad. Es muy normal encontrar legislación de la función pública de un montón de cuestiones que incluyen artículos específicos para garantizar que la población con diversidad funcional o discapacidad pues pueda acceder mejor a esos derechos, tenemos que entrenarnos en esto.

Buenas prácticas en otros países, bueno, yo creo que estamos a la cabeza ahora mismo de Europa en el sentido de abrir este tipo de espacios, ha habido espacios parecidos en Alemania, ha habido espacios parecidos también en Suecia, aunque se han hecho más enfocados en la memoria histórica, en el caso de Alemania era específico sobre el antigitanismo. Hay diferencias porque en un sitio se hizo un libro blanco, en otro sitio..., bueno, en fin, pero la idea es esto, abrir el espacio.

Lo que sí que me parece importante que, bueno, yo tuve la suerte de participar también en, pero desde atrás, en el Pacto de Estado contra el antigitanismo a nivel nacional y lo que sí que hemos visto es que allí muchísimos diputados de partidos que eran entre comillas regionalistas, pues allí tenían un discurso que luego cuando bajaban a su propio territorio no estaban implementando. Entonces creo que es muy importante hacer mucho esfuerzo en garantizar el compromiso de que este pacto no se quede vacío, que este pacto vaya al poder ejecutivo y el poder ejecutivo se inspire en este pacto para sacar adelante medidas, porque es..., sería como una demostración de que el poder ejecutivo tiene en cuenta lo que las personas gitanas demandan.

Y ojo, que nos quejamos mucho del auge de la extrema derecha, pero el auge de la extrema derecha viene porque la población deja de confiar en las instituciones. La mejor manera de aumentar la confianza en las instituciones es ya no solamente dando voz a la gente, sino escuchándola. Escuchándola y dando salida a estas medidas que la propia sociedad civil está proponiendo.

A ver, creo que había alguna pregunta más, a ver, ah, bueno, sí, lo de la falta de representación en la Unión Europea. Es tremendo, es devastador, creo que es la primera vez en la historia de la Unión Europea que no hay representación gitana en el Parlamento. Ha habido diputados y diputadas mejores, diputadas y diputados peores, como en todo en la vida, pero es la primera vez y ha habido un consenso de izquierda a derecha, para impedir que las personas romaníes estén en el Parlamento Europeo, que son setecientos y pico diputados que a nadie, yo qué sé, se le va a caer un brazo por meter a una persona gitana en una lista, ojo, en un puesto de salida.

Porque cuando hablamos de participación gitana y de listas cremallera, en el caso de las mujeres puedo contar una anécdota muy..., no sé si es graciosa o para echarse a llorar, pero la participación de los gitanos, sí, pero ojo, no somos tontos, en posiciones que puedan salir, es decir, las personas gitanas que estamos en listas, porque nos ponen en la posición veintisiete, veintiocho, treinta, que es que si ocurre un milagro ya entonces entro a representar. Esto no puede ser, esto se tiene que tomar en serio, porque las personas gitanas y gitanos tenemos agenda política, tanto gitana como no gitana, porque también tenemos nuestras opiniones y nuestras ideas sobre cómo avanzar en igualdad para todas las mujeres, cómo mejorar la economía, cómo mejorar la transición ecológica en nuestro territorio, y esto se tiene que valorar, no puede ser simplemente un pin en una lista para dar una imagen de tal.

Entonces, yo creo que hay que tener muchísima más conciencia y bueno, pues ya te digo, como una vez yo me senté a negociar la participación de personas gitanas en una lista con una persona y fue muy gracioso porque le dije, bueno, pues como las mujeres son el cincuenta por ciento y si hace falta una lista cremallera con el cincuenta por ciento de representación gitana, pues como hay gitanos y gitanas en todos los territorios de España tiene que haber personas gitanas en todos los..., le cambió la cara, parecía que le estaba diciendo que iba a venir el demonio a llevársela, fue lo peor que le pude decir. Y además queremos primeras posiciones, porque si tenemos sitios donde la población gitana es un porcentaje importante, es que a tu partido incluso le viene bien tener a personas representativas.

Pues chica, prefieren perder unas elecciones antes de meter a una persona en un puesto de representación, entonces esto es una cuestión de concienciación, de compromiso político, pero creo que también con esta comisión, aunque las diputadas y los diputados no sean realmente conscientes, esto va a cambiar vuestra percepción. Nunca jamás vais a volver a hablar del tema gitano desde el mismo enfoque que teníais antes de esta comisión, entonces eso ya es bastante potente.

El president

D'acord, moltes gràcies. Ens hem excedit una mica en el temps, també seré flexible amb els altres compareixents i crec que la situació ho requereix i sóc una mica flexible si en algun moment algun altre diputat pensa que en passo de flexibilitat que m'ho faci arribar. Llavors ara seria..., *ahora es el turno para tí, Pastora, un tiempo de unos cinco minutos, pero bueno, con cierto margen.*

Pastora Filigrana (advocada i activista)

Estoy contenta porque he entendido todas las intervenciones en català de una manera perfecta y me siento contenta porque nunca he vivido en Cataluña, pero trabajo mucho con proyectos en Cataluña y he podido entenderlo, así que muchas gracias por el esfuerzo de entendimiento que han hecho las diputadas y los diputados.

En primer lugar, voy a responder a la pregunta de la señora diputada de Junts, que hacía una pregunta muy concreta y decía, cómo podemos mejorar o regular las campañas de sensibilización...

Fitxer 7

contra el sesgo antigitano. Me parece una pregunta oportuna y que daría para – como decía Patricia–, para una tesis doctoral. Pero bueno, yo le voy a hacer una respuesta corta de redes sociales para ajustarme al tiempo. Y creo que se acertarían mucho más las campañas de sensibilización si en lugar de pensarlas de manera genérica, que creo que también pueden haber campañas de sensibilización con la historia y la cultura, la realidad de la población gitana para la población genérica, pero acertaríamos mucho más si hiciéramos campañas de sensibilización

posteriores a investigaciones, como las que señalaba en mi intervención, investigaciones que aterricen bien cómo operan, cómo funcionan los sesgos antigitanos dependiendo, en los espacios sociales o los grupos de profesionales.

Como yo soy jurista y voy mucho a tribunales, participé hace unos años en una investigación que lo pondría aquí como ejemplo de buenas prácticas, de una ONG que se llama Human Rights y sobre el sesgo inconsciente antigitano de los profesionales del derecho en sede penal. Y era una investigación cualitativa, no cuantitativa, pero aterrizaba muy bien. Porque intentaba contestar por qué se da mucha más prisión preventiva, como decía en mi ejemplo, a personas gitanas, por qué se da mucho menos el tercer grado a presos y presas gitanos, por qué el derecho penal opera con mucho más sesgo, un sesgo antigitano, en determinados grupos.

Bueno, pues yo pensaría en una campaña de sensibilización o para erradicar o de prevención de este sesgo tendría que ir después de una investigación seria de cómo opera este sesgo. Y lo mismo, pues, como decía antes, para servicios sociales o con cuerpos y fuerzas de seguridad del Estado. Creo que deberíamos, no sé si, señora diputada, le ilumina en algo esta respuesta, pero creo que podríamos aterrizar mucho más estas campañas y podrían tener más éxito si se estudia bien cuál es el monstruo o la cosa monstruosa, en este caso el sesgo antigitano, que hace mucho daño a la vida de las personas gitanas que tenemos delante.

Al señor diputado de Esquerra Republicana, bueno, ante todo, agradecer la reflexión que ha precedido a su pregunta. Agradecerle sinceramente porque, bueno, sé que muchas cuestiones quedan fuera de las competencias de esta comisión o incluso de lo que se puede hacer desde un Parlament, pero, efectivamente, entender la situación del pueblo gitano como una situación estructural al sistema socioeconómico que habitamos me parece muy importante y le agradezco mucho que haga esa reflexión porque, al final, aquí lo que estamos intentando es un enfoque y una perspectiva.

Y aprovecho ya que usted hacía esa intervención para yo decir que, efectivamente, por muy bien que salga este plan integral o cualquier otra herramienta de la que nos dotemos, si llega el día en que existe la reparación absoluta de la población gitana

en sus derechos históricamente vulnerados, no habremos avanzado si el lugar económico y social que ocupa hoy la población gitana se reserva a otros grupos de población precisamente a partir de un perfil étnico-racial.

Así que, si mañana los gitanos y las gitanas ya no habitaran en los barrios segregados, no estuvieran en la escuela segregada y tuvieran acceso al empleo, a la renta, a la vivienda en igualdad de condiciones, pero quedaran otros, no sé, la población subsahariana migrante o cualquier otra población en base a su identidad étnico-racial la que ocupara esos lugares, desde luego, no sería motivo de celebración de gran parte de la sociedad civil gitana organizada o casi de ninguna, así que le agradezco esa reflexión.

Y me hacía una pregunta, bueno, concreta, me decía, ¿y cuáles son esos mecanismos y esas estrategias para acabar con el estigma? Efectivamente, una pregunta de tesis doctoral y posiblemente la respuesta salga de esta comisión después del diálogo con la sociedad civil gitana y con muchas sensibilidades políticas que hay detrás, ¿no? Pero yo diría una, o al menos una que a mí me importa, o uno de esos mecanismos y estrategias que quizás sí serviría, si no para hacer desaparecer el sesgo, sí para equilibrar la balanza.

Y me refiero a la impunidad con la que muchos actos de discriminación antigitana cada día ocurren, pues desde una identificación policial a una segregación de cuatro niños gitanos de un aula a otra, que estas cosas también ocurren, o cualquier otra que se puedan ustedes imaginar, creo que en algo..., recortar la impunidad con la que suceden estos actos de discriminación sería un buen mecanismo y estrategia para ir haciendo desaparecer el antigitanismo o lo que usted ha llamado el estigma.

La prevención es muy importante, pero también el que las personas gitanas tuvieran acceso a las vías de reparación de los derechos. Hemos hablado mucho en los últimos años de delitos de odio, y existen muchos delitos de odio, y yo soy una de las personas que trabajan en estos aspectos, el delito de odio por discriminación étnicoracial y los delitos de odio por agravante antigitana, pero la discriminación racial ocurre muchas veces en el ámbito laboral, en la vivienda, en una comunidad de vecinos, en un colegio o en un supermercado.

Esto no debería quedar impune, y todo lo que apostemos por generar cauces y conocimiento y acompañamiento a la denuncia y al ejercicio de acciones legales para la reparación de estos derechos hará dos cosas. Uno, ganar confianza a la población gitana en muchas de las instituciones, las instituciones payas, que históricamente han marginado a la sociedad gitana, y dos, la impunidad del antigitanismo al recortarse, seguramente también recortaremos o aminoraremos gran parte del sesgo.

No sé si le habré contestado, pero esto me sirve para aislar un poco más con las últimas preguntas que me quedan. La pregunta que me hacía don Andrés Berrio, en representación de los Comunes, me preguntaba que cómo hubiera ayudado esta ley contra el racismo, o ayudará en un futuro próximo, esperemos, de existir en Cataluña y de ese anteproyecto de ley que tuve la ocasión de participar también en su redacción, si se pusiera en marcha.

Pues, mire, yo creo que esa ley ayudaría mucho porque hace un enfoque estructural del racismo, dibuja ya cómo opera el racismo. No solo sale de lo que históricamente se había considerado desde los instrumentos normativos como algo vinculado a la propia tolerancia a lo diferente, es decir, el racismo ya no es que a tu vecino o a tu vecina le guste tener un vecino gitano, o que tu hijo o tu hija se case con una persona gitana, sino que el racismo tiene esta cuestión estructural, sistémica y histórica.

Esta ley hacía ese enfoque del racismo y, por tanto, propone este anteproyecto de ley la transversalidad a muchos espacios sociales y sectores sociales, saliéndonos de estos aspectos solamente de la inclusión social, de servicios sociales o de vivienda pública o de otros aspectos muy orientados a lo socioeconómico. En eso nos hubiera ayudado. Ahora bien, ¿hubiera sido suficiente? Posiblemente no. Seguiríamos necesitando quizá en su día una ley integral para el pueblo gitano o quizá un plan integral como el que aquí se está tratando porque, aunque el racismo opera de una manera semejante para todas las personas racializadas que se alejan del ideal de la blanquitud y la occidentalidad, bien es cierto que cada racismo específico se reproduce de manera diferente.

Las discriminaciones, las vulneraciones de derechos, los daños que se producen en las manifestaciones de racismo diferentes, pues desde el antigitanismo o la

islamofobia, con todo el debate que hay de si es un tipo de racismo o no, pues operan diferente, aunque detrás de ambas cosas monstruosas hay unos mecanismos comunes. Yo creo que esta ley señalaba cómo eran estos mecanismos y se paraba a pensar en esta transversalidad tan necesaria. Me preguntaba también usted sobre si está operando suficientemente la Oficina de Igualdad de Trato y No-Discriminación.

Bien, pues, como bien decía yo antes en la respuesta del diputado de ERC, falta un conocimiento de las herramientas que las personas afectadas por el racismo y también las personas gitanas afectadas por el antigitanismo pueden poner en práctica para esas vulneraciones de derechos. Esto todavía no existe, se desconoce, faltan formaciones, falta acerca de este conocimiento, falta también algo muy importante que es generar confianza en estas instituciones para la población gitana que desconfía de estas instituciones.

Y quien crea que esa desconfianza se va a cambiar con un cambio comportamental se equivoca, porque esa desconfianza está basada en años de persecución, en siglos, perdón, de persecución a sangre y fuego, también habría que trabajar esa desconfianza, pero sí, hay un desconocimiento de las vías legales, no solo de la Oficina de Igualdad de Trato, sino de cómo se puede acceder a la Inspección de Trabajo cuando una persona gitana sufre discriminación en el ámbito laboral. Pues se desconoce, no solo por la población gitana, sino por mucha población que queda por fuera de los cauces, porque por cuestiones de género, clase y raza, quedan por fuera de los cauces de acceso a la información, posiblemente eso adolezca.

También algo importante que también me preguntaba la señora diputada del PSOE, y era porque, bueno, la Ley de Igualdad de Trato y No-discriminación de Cataluña también adolece de carencias, y una de las carencias es el sistema sancionador, que es tan ambiguo y tan amplio, y después aterriza tan poco en quién son las administraciones responsables de iniciar procedimientos sancionadores, que yo creo que eso también le ata las manos a la Oficina de Igualdad de Trato y No-discriminación a la hora de poder sancionar, finalmente. Y esto es algo que el Proyecto de ley contra el Racismo también intentaba abordar, esta carencia de afinar mucho más un sistema sancionador.

Yo sé que no es tiempo de hablar de punitivismo, que muchas de las sensibilidades aquí presentes no somos afines al punitivismo y desde luego el punitivismo no es la solución a la mayoría de los problemas sociales, pero cuando hablamos de casos de discriminaciones históricas como esta, los actos de discriminación no pueden quedar impunes, tenemos que inventar estrategias que reparen a las personas que se le han vulnerado sus derechos y sobre todo a personas que históricamente vienen perseguidas. Entonces, para mí los sistemas sancionadores que se acierten, que sean capaces de aterrizar, que sean útiles, que se puedan usar, creo que son acertados.

Y así también –respondía también a doña Susana–, esto yo creo que es uno de los retos que tiene la Ley de Igualdad de Trato y creo que otros instrumentos jurídicos que se pueden aprobar con posterioridad, teniendo en cuenta esta carencia, podrían afinar mucho más. Al fin y al cabo, la prevención es básica e importante, como decía la señora diputada de Junts, la sensibilización es clave y, además, cuanto más orientada a prácticas reales, mejor. Pero, desde luego, para mí también lo es la reparación de las vulneraciones de derechos.

Creo que esta estrategia bien pensadas, que si el plan integral está pensado con estas dobles vías de actuación y, además, como decía también el representante de los Comuns, con esa idea de transversalidad a todos los sectores de la vida, ya que el racismo se da en todos los sectores de la vida, sí que podría ser un plan que orientara a políticas públicas que pudiera –como decía el diputado de Esquerra Republicana–, por lo menos, ir erosionando ese estigma o ese racismo específico contra la población gitana, que es la antigitanimo.

Muchas gracias y disculpen si me atrasado...

El president

Moltes gràcies. I ara ja per tancar, seria el torn de Manuel Fernández Cortés.

Manuel Fernández Cortés (vicepresident del Consell Assessor del Poble Gitano)

Bé, tractaré de respondre algunes de les preguntes o inclús reflexions que han fet abans. El company d'Esquerra comentava el tema de l'acció positiva en cuanto a estrategias a combatir. Bueno, no sé, en realidad yo particularmente no sé hasta

donde, porque sabéis que llevamos mucho tiempo con ese tema y esto unos están a favor, otros no tanto, pero bueno, habría que..., seguramente a través de esta comisión, que se vaya trabajando el tema, porque claro, yo es que para mí esta comisión es como un gobierno de unidad, donde en cuanto al tema político hay diversidad de partidos y luego, pues estamos la participación que *el Parlament de Catalunya vulgui donar als gitanos i gitanes que ens conviden a estar aquí*.

Porque hasta ahora somos algo así como convidados de piedra, tenemos el ejemplo y tengo que decirlo aquí y que esta es la casa donde creo que debo de decirlo, porque si en algo pecho, que supongo que pecaré en muchas cosas es decir verdades, y a veces..., *en el Pla Integral del Poble Gitano, en els Estatuts, el perfil, diguéssim*, o el papel de la vicepresidencia segunda, solamente dice un gitano o una gitana, punto. Entonces, somos actores pasivos. Cuando yo llevo años y años diciendo que debería de ser algo así o no así, sino que lo fuera, ejecutivo.

Y que esa persona sea el recadero, como yo digo siempre de forma vulgar, de lo que es la población gitana, más allá de las organizaciones gitanas, sino la gente sencilla, porque..., y entonces esa persona poder elevar al Parlament, y más ahora, más que nunca, pues que hay diputados, diputadas, que estáis dispuestos a trabajar sobre el tema y, por qué no decirlo, tenemos una diputada que es Susana Martínez Heredia, que también empujaría, incluso en comisiones donde igual ella en algún momento no podría abarcarlas todas, pero estaría ahí pendiente, si lo que ese perfil, ya que estamos hablando de un plan integral, pues ese perfil de vicepresidencia segunda, trasladara aquí al Parlament de lo que recoge en la calle, por decirlo, a la población que no está al tanto, o..., pero que sufre estas carencias, las cuales muchos de vosotros ahora estáis y estamos trabajando.

Luego también en cuanto..., también hay una pregunta donde dice, cómo mejorar la participación, creo que va también en relación a esto. Hay mecanismos para..., y mecanismos que se han hecho con otras comisiones, otros planes integrales, y solamente habría que extraer...

de esos planes integrales, también, planes integrales también, y a la vez, temas específicos, es mi opinión, mi humilde opinión.

También por parte de lo que somos nosotros, los gitanos, porque hay algo que yo, ya con una persona que ya tenga cierta edad, echo de menos, es la participación de aquellos gitanos y gitanas mayores. Es algo que tiene que ver con nuestra cultura, pero que a veces nos olvidamos, o se olvidan. Unos se olvidan más, otros menos. Otros no se olvidan, pero están en minoría, me refiero al sector gitano y gitanas que trabajan para la mejora de la cuestión y de la situación gitana. Cuando yo anteriormente decía en cuanto a participación, de recoger lo que estas personas dicen, recogiendo sus formas de expresarse, incluso con sus ceceos y con esta mezcla que tenemos, incluso, del *català* con el caló y el castellano con el caló, con ese ceceo, porque tenemos ahora suficientes personas para que traduzcan eso a los políticos y políticas de esta casa.

Habría que contar con ellos. Incluso me atrevo a decir que a veces incluso de forma presencial, invitados, aunque ellos no tengan la palabra, pero escuchen. Nosotros somos, remanecemos como decían mis antepasados, de una cultura ágrafa, oral, y es muy importante no olvidarnos de esas personas. Yo estoy en una edad que estoy entre medio entre una y otra. Evidentemente, la cuestión ha avanzado de forma vertiginosa, no solamente en el tema de lo que antes llamaban las nuevas tecnologías, ahora ya no son nuevas, son vertiginosas tecnologías, que para unas cosas en positivo son buenas, y para otras, no.

No quiero irme mucho del hilo del tema, pero decir también que la diputada Susana me ha preguntado sobre que cómo veo yo el tema de cómo lo veíamos en mi generación, en mi época y ahora en cuanto a la forma de racismo y discriminación, hombre, ha cambiado bastante, mucho, muchísimo.

En nuestra época teníamos esos individuos y individuos racistas, intolerantes que no nos tragaban, algunos podían hacer el papel, eso siempre ha existido y tal, pero incluso llegó una época, en esa época que yo siempre digo cuando todos juntos luchábamos por..., en esos tiempos difíciles, donde no se podía abrir mucho la boca y éramos muy pocos gitanos, muy pocos gitanos, no recuerdo ninguna gitana, después vinieron algunas que luchábamos codo a codo dentro de la política y de los

grupos políticos, eso nos ayudaba porque teníamos esa muletilla de decir, yo soy como tú, tú eres como yo, estamos luchando por algo que es común que son las libertades de España, de este país.

Aquí en Cataluña algunos –muy pocos, contados con menos de media mano–, *sortíem al carrer a dir: «Llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia»*. Incluso pues ya dentro de una futura de los primeros pasos de la democracia nos castigaban por el solo hecho de llevar una pegatina de *«Llibertat d'expressió»*.

Bien, era diferente, esos racistas los detectábamos algunos, los que nos denominábamos como la población invisible porque aparentemente no parecíamos gitanos, cuando nos hacemos mayores nos parecemos más algunos, y teníamos trabajos que contactábamos con lo que era la sociedad mayoritaria en varios ámbitos, detectábamos ese racismo verbal, a cuando veían pasar una persona gitana y despotricaban de ella y tal y uno saltaba ya de forma pues no violenta, pero sí de la mejor forma que sabíamos, de dar una lección en decir, oiga, esto no es así, esto es de esta manera u otra y incluso a veces a mí me habían llegado a decir, ¿pero tú para qué te metes en esto si tú no eres gitano? Oiga mire, yo soy gitano. Y esa persona, después de conocerme de años, sorprenderse y decir..., y yo decía, no tengo porque ir con un cartel diciendo yo soy gitano.

Ha cambiado, pero ¿qué tenemos ahora? tenemos algo que no teníamos entonces y es que internet, las redes sociales. Los racistas ahora se han multiplicado como una pandemia a nivel mundial, se permiten esconderse detrás de una pantalla en decir lo que les da la gana con un delito de odio tremendo, yo creo que ganan a cualquier delito de odio, el nuestro hacia los gitanos y aquí en el Estado español bastante, mucho, quizás yo diría que más que en algunos países. Porque mientras en algunos países de Europa lo reflejan aquellos que fueron o siguen siendo apátridas, nosotros somos españoles *i catalans des de sempre*, bien, pero se esconden detrás de esas pantallas.

Pero en cambio se acaba de decir por parte de la compañera Filigrana, pues que, aunque no nos guste mucho tendría que haber una punición. No se les puede permitir que digan y fomenten ese odio en las redes sociales, los gobiernos tienen que hacer algo para que esas empresas, y cierren a esas personas, que no lo hacen

cuando a veces confunden una palabra que alguien pone en internet y te eliminan y uno piensa, ostras, pues si no he dicho nada, si es todo lo contrario, pero en cambio a estas personas parece que haya un lobby que les interese que eso pues vaya navegando por ahí, es decir es como una especie como de..., yo diría que están dando como una especie de medicación para que no tengan colesterol esas vías y entonces el racismo se amplíe mucho más ¿bien?

Hay personas que incluso todavía no han asomado las orejas, sobre todo, no las han asomado del todo, algunos sí, hace pocos días han habido programas en medios de comunicación donde hay grandes magnates que son los que están fomentando muchísimo temas que nos atañen en cuanto al antigitanismo y el racismo en general, pero yo diría que hoy en día tenemos más racismo que nunca y que además se fomenta mucho más que nunca.

Y yo quisiera acabar mi intervención también en que tenemos parte de culpa, mucha culpa. Solamente tenéis que ver con estos grupos radicales xenófobos racistas ultras, donde hay..., la mayoría son muy jóvenes, porque lo han tenido todo y solamente se fijan a que no les gusta de los gobiernos, de cualquier gobierno, *de qualsevol autonomia, del Govern central, de tot*. I se quejan de eso, es decir, tienen ese incentivo para esos partidos, para estos grupos porque la democracia se olvidó. Primero se olvidó de enseñar en los centros educativos qué había pasado, de dónde venimos, qué consiguieron nuestros abuelos, nuestros padres, qué consiguió mi generación hasta llegar hasta ahora, y qué es lo que se tiene. Las libertades se ganan, las libertades se tienen que estar cuidando muchísimo, muchísimo, porque el lobo asoma las orejas siempre, y además ese lobo racista tiene unas orejas muy feas, feísimas.

Yo para terminar agradecer el que me hayan invitado a estar aquí y también agradecer a los ponentes y deciros, ¿por qué no?, que estoy orgulloso de vosotros, de esta juventud.

Gracias, *moltes gràcies*.

El president

Moltes gràcies Manuel, Patricia, Pastora. Fem ara una aturada per poder acomiadar tranquil·lament els ponents i tornem amb la següent Mesa i, de veritat, moltes gràcies.

(Pausa llarga.)

Fitxer 9

El president

Reprenem la sessió de la Comissió d'Estudi per a l'elaboració d'un Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per a la Inclusió del Poble Gitano del dia d'avui.

Compareixença de Bianca Galusca, en representació de l'Observatori d'Antigitanisme de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya

357-00943/15

Amb la compareixença de Bianca Galusca, en representació de l'Observatori d'Antigitanisme de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya, i per un altre costat, amb la compareixença d'una representació del servei d'assistència a víctimes de discriminació racial o ètnica de la Fundació Secretariat Gitano i compareix la senyora Noemí Fernández en nom d'aquest servei. Llavors, tindran un temps de dotze minuts inicials i té la paraula la senyora Bianca Galusca.

Bianca Galusca (representant de l'Observatori d'Antigitanisme de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya)

Perfecte, gràcies, president. Bon dia, president, senyores i senyors diputats. I primer de tot volem agrair-vos en nom de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya per la compareixença. Jo sóc Bianca i, bé, també agrair-vos per donar-vos l'oportunitat de comparèixer en aquesta comissió que, per nosaltres és molt important, perquè al final l'antigitanisme és el punt d'inici de les altres comissions que vindran d'educació, laborals, etcètera.

Jo faré la meva intervenció basada una mica en cinc punts. Primer hi haurà una part d'introducció i de contextualització del concepte d'antigitanisme. Farem també una distinció entre l'antigitanisme, gitanofòbia i romanofòbia, que també creiem que és molt important. Anirem també pel tema de la discriminació transversal i també pels temes d'interseccionalitat i també parlaré –potser és un tema ja més personal, però del tema d'antigitanisme i persones migrades–, i així mateix del tema que comentava el tio Manuel, de delictes d'odi, xarxes socials i, per acabar, les recomanacions per part de la Fagic.

Primer de tot començant amb la part d'introducció i contextualització volíem fer també una mica d'on surt el concepte d'antigitanisme. Un dels principals problemes que s'enfronta avui el poble gitano no és nou en les seves conseqüències, sinó que les estem patint avui dia, però si és relativament recent en la seva formulació conceptual. Què volem dir amb això? Quan parlem de l'antigitanisme parlem d'un fenomen d'arrel històrica molt profunda, que prové de segles de persecució, exclusió i criminalització i que avui es reconeix com una forma específica de racisme estructural.

Durant molt de temps el rebuig cap al poble gitano ha estat normalitzat, invisibilitzat i també molt important, justificat. No se li havia posat nom i allò que no s'anomena no existeix, perquè no es reconeix. En els darrers anys si que hi ha hagut un fort reconeixement institucional, tant al territori espanyol, però un fort reconeixement institucional a Catalunya de l'antigitanisme, però sovint sense una definició comuna i compartida. Han existit diferents aproximacions, jo volia parlar també una mica de les primeres formulacions.

Una de les primeres aproximacions va ser impulsada pel gitano activista Valeriu Nicolae, de Romania. Després vam anar a la Recomanació General número 13 de l'ECRI i per últim el reconeixement pel part de l'IHRA que l'IGRA és l'International Holocaust Remembers Alliance. Tots aquests avanços han estat importants, però des de la perspectiva de les entitats gitanes, el marc amb més consens i participació directa de les entitats va ser l'Aliança contra l'Antigitanisme. El seu *reference paper* representa un pas clau per disposar d'una definició comuna, clara, operativa i el més important, elaborada conjuntament entre entitats gitanes i les institucions. Parlar avui

d'antigitanisme no és revisar el passat, sinó que és parlar del present i les seves conseqüències en el present.

Llavors anem al punt número 2, què és l'antigitanisme i nosaltres des de Fagic com a entitat entenem l'antigitanisme com una forma específica de racisme estructural dirigida contra les persones gitanes pel simple fet de ser-ho. No parlem només de prejudicis individuals, sinó que parlem d'un fenomen que està arrelat a les estructures socials, es reproduïx a través de normes i pràctiques institucionals i limita l'accés a drets fonamentals i a la ciutadania plena. No parlem de casos aïllats, sinó que és un sistema de desigualtat que es transmet de generació en generació.

Ara volia fer també una mica un parèntesis en el tema de conceptes d'antigitanisme, gitanofòbia i romanofòbia, perquè sí que és veritat que les persones que treballem en el dia a dia i que estan a les institucions implicades sí que potser coneixen les diferències, però crec que és molt important remarcar-ho. Sovint aquests tres termes es barregen però no són el mateix. Quan parlem de gitanofòbia o romanofòbia, que la romanofòbia sí que parlem de les persones gitanes de l'est d'Europa, parlem molt més d'actituds individuals de por, rebuig o hostilitat, que són més percepcions al final individuals, la meua sensació o percepció, però sí que és de tu a tu.

Quan parlem d'antigitanisme sí que anem molt més enllà, anem a un tema d'estereotips històrics que porten segles, anem a un tema de criminalització col·lectiva, una sospita permanent i un tracte desigual dels serveis públics. Així mateix també hem vist per l'extrema dreta discursos polítics i mediàtics que legitimen aquesta exclusió. Per això, com deia abans parlem d'un tema estructural, no només d'un tema d'actituds. Ara també volia anar una mica als àmbits de discriminació, no aniré molt profundament perquè la meua companya ens hem complementat d'alguna manera sense parlar, però anirà a explicar-los des de la part de servei, però jo sí volia almenys enumerar-los.

L'antigitanisme es manifesta en tots els àmbits de la nostra vida, començant pel primer que és el tema d'educació, que al final és el punt de partida que determina les oportunitats futures d'una persona, i sí que és veritat que es manifesta molt i a Catalunya encara passa, que hi ha un tema de segregació escolar, baixes expectatives per part dels educadors cap a les nens i les nenes des d'edats molt

primerenques, i també una falta pel mateix, de referents. També n'estan tots molt relacionats, perquè el tema d'educació incideix directament en les oportunitats laborals, rebuig quan es coneix l'origen gitano o el mateix, feines precaritzades per les poques oportunitats educatives que parlàvem abans.

En tema d'habitatge negatives a llogar, també parlava el tio Manuel de temes de guetos, guetització. Temes de salut, que hi ha prejudicis en l'atenció sanitària o molt poc coneixement de drets culturals importants, i aquí parlem molt de les dones gitanes, que també ho estava explicant Patricia. Tema de serveis socials, que hi ha un hipercontrol i una sospita constant i això que si ho veiem i la Noemi també segurament ho explicarà, perquè hem treballat molt amb serveis socials i hi ha aquesta actitud, de potser no soc el ciutadà que hauria d'anar o no tinc aquest dret. I també justícia i seguretat, perfilament ètnic i menys credibilitat com a víctimes, i moltes vegades no és una discriminació explícita, sinó que és indirecta, normalitzada i molt difícil de provar però molt efectiva.

Relacionat amb això també volíem parlar del tema de la infradenúncia i l'impacte, que un dels grans problemes encara que avui dia sí que és veritat que hi ha moltes persones que fa potser, no ho sé, deu o vint anys que estan denunciant, però encara tenim un problema de la infradenúncia molt greu. Les persones gitanes sovint no denuncien per desconfiança al que són els serveis públics. Han normalitzat el tracte discriminatori, portant tants segles i tants anys patint discriminacions, al final es normalitza. Temen les represàlies, aquí també parlem de població gitana migrada, i a més, moltes discriminacions per desgràcia no deixen proves, és molt difícil de provar-les perquè al final poden ser paraules, actituds i es produeixen, com dèiem, en processos informals.

Això genera un cercle viciós que és discriminació, invisibilització i reproducció de les discriminacions. L'impacte no és només individual, sinó que és un impacte que al final és emocional, també en pateixen l'estima col·lectiva i és comunitària.

També com us deia abans, i això potser em toca més un tema personal, volia parlar també del tema d'antigitanisme i les persones gitanes migrades, quan preguntaves del tema de la interseccionalitat, que ho explicava molt bé la Patricia, crec que aquest és un exemple molt per mi molt reflex de la situació d'interseccionalitat, quan

L'antigitanisme es crea amb l'origen migrat jo afegiria, part de l'origen migrat barreres lingüístiques, temes econòmics, temes..., bé, moltíssimes més línies d'interseccionalitat, llavors les persones pateixen racisme, xenofòbia en aquest cas, antigitanisme i una discriminació administrativa pel tema de la documentació, pel tema de tenir un número d'identitat estrangera i diferents barreres administratives i sovint són persones percebudes com les més problemàtiques i les menys integrables, com ho hem escoltat en discursos. Aquesta realitat no es pot abordar sense reconèixer l'antigitanisme, perquè l'arrel també és l'antigitanisme.

Ara, ara anant també al que comentava en la seva intervenció al final el tio Manuel del tema de discursos d'odi i les xarxes, sí que és veritat que ara veiem que l'antigitanisme s'expressa amb més força a les xarxes socials.

Fitxer 10

També hem vist que hi ha més llibertat, perquè les persones també tenim la part positiva que podem mostrar trets culturals, podem fer eco d'alguns dies, del dia de llengua romaní, però sí que és veritat que ara patim difusió de bulos, criminalització col·lectiva i violència simbòlica. I aquest odi no és només virtual, sinó que té conseqüències reals en la convivència i en les polítiques públiques. I, a més, és molt més difícil de combatre, perquè al final s'estan atenent de la llibertat d'expressió i és molt més difícil de denunciar, també.

Per últim i crec que estic..., bé, encara tinc temps (*L'oradora riu.*) Per últim també volia fer les propostes de part de la Fagig. I per acabar, tenim unes propostes clares i concretes, que també crec que el nostre president Simó va mencionar algunes en el moment de la seva compareixença. La primera seria reconeixement institucional explícit, reconèixer formalment l'antigitanisme com una forma de racisme estructural, una definició comuna i compartida en primer lloc per les entitats i les entitats conjuntament amb les institucions públiques.

Formació obligatòria en antigitanisme per responsables polítics i professionals dels serveis públics, i aquí també volíem, bé, per la meva experiència sí que és veritat que quan s'han fet les formacions optatives quasi sempre són la gent que ja està sensibilitzada que fa les formacions, l'interessant seria que siguin les persones que

no tenen en el seu dia a dia les definicions «socials», entre cometes, que sigui una formació obligatòria de totes les persones que treballen als serveis públics.

Millora dels mecanismes de denúncia amb els canals accessibles i acompanyament a les víctimes. I quan parlem de canals accessibles em refereixo que aquests canals arribin també als barris, que no siguin només..., perquè moltes vegades acaben com en barris centrals de Barcelona o les poblacions dels seus barris no coneixen els mecanismes o no coneixen les maneres de denunciar, llavors són les entitats que s'apropen com deia el tio Manuel, són les entitats que acaben fent la feina i la idea seria que nosaltres siguem el pont, però no siguem les persones que realment facin aquesta feina.

Protocols clars contra els discursos d'odi, especialment les xarxes socials i els mitjans de comunicació. Participació real de les entitats gitanes, tant en el disseny, implementació i molt important, avaluació de les polítiques públiques perquè a vegades tenim polítiques, però no tenim indicadors, al final. I també un altre punt molt important serien..., ui, m'estic passant, (*Veus de fons.*) un minutet? (*L'oradora riu.*) Dades i estudis específics, perquè hi ha maneres de visibilitzar el problema amb garantia de drets.

I també jo diria, per últim, dotació econòmica suficient per les iniciatives que prenem, perquè sense dotació econòmica no es poden portar a terme. I per últim desguetitzar allò gitano. Al final és que les problemàtiques, no només les problemàtiques perquè sempre acabem parlant de problemes, però que estigui en tots els departaments, que no siguin només en drets socials, que no siguin només allò gitano pel gitano, sinó que estigui als departaments d'Economia..., als departaments..., que siguin transversals.

I per tancar, creiem que el combatre l'antigitanisme no és una qüestió del poble gitano, sinó que és una qüestió de democràcia, de drets humans i, més important, de qualitat institucional.

I moltes gràcies per l'atenció.

El president

Moltes gràcies.

**Compareixença d'una representació del Servei d'Assistència a
Víctimes de Discriminació Racial o Ètnica de la Fundació
Secretariat Gitano**

357-00944/15

Ara es produirà la compareixença de Noemí Fernández, per un temps de dotze minuts.

Noemí Fernández (representant del Servei d'Assistència a Víctimes de Discriminació Racial o Ètnica de la Fundació Secretariat Gitano)

Moltes gràcies per convidar-nos a aquesta taula, diputades i diputats, *tio, primos*. Comparec avui com a tècnica d'Igualtat de Tracte i No-discriminació de la Fundació Secretariat Gitano per aportar l'experiència acumulada en més de vint anys de treball davant la discriminació i l'antigitanisme i per formular propostes concretes de cara al Pacte Nacional contra l'Antigitanisme i per la Inclusió del Poble Gitano.

Enguany complim vint-i-un anys presentant el nostre informe anual de discriminació i comunitat gitana, una eina que és essencial per visibilitzar i analitzar l'abast real de la discriminació i l'antigitanisme al nostre país, així com per avaluar l'impacte de les polítiques públiques. Només aquest 2024 hem documentat tres-cents noranta-nou casos de discriminació contra les persones gitanes a les que la Fundació ha atès i acompanyat. Aquests es sumen a més de cinc mil casos recollits durant aquests vint-i-un anys d'informes. Darrere de cada registre hi ha persones, hi ha famílies que han patit vulneracions greus dels seus drets fonamentals, la qual cosa fa imprescindible disposar d'aquestes dades per dissenyar i millorar les polítiques d'igualtat de tracte.

En aquest últim informe per àmbits, com deia la Bianca, us parlaré una mica de què ens ha arribat aquest últim any, destaquem quaranta-vuit casos relacionats amb mitjans de comunicació, on es continuen difonent estereotips que associen el poble gitano amb violència o crim. Cent divuit casos de discurs d'odi a les xarxes socials, sovint amb violència verbal extrema i una gran viralització. Vuitanta-dos casos d'accés a béns i serveis amb hipervigilància, negatives d'accés i tractes degradants especialment greus, que afecten a les dones gitanes que acudeixen a centres comercials o establiments comercials amb les seves criatures.

Vint-i-cinc casos en educació, molts derivats d'actituds i comentaris discriminadors per part del professorat, juntament amb segregació i baixes expectatives envers l'alumnat gitano. Trenta-cinc casos en ocupació, principalment per la no contractació de persones gitanes, o per l'acomiadament quan s'assabenten que aquesta persona és gitana. Quinze casos en salut, amb manca de credibilitat al dolor que pateixen les persones gitanes i expulsions injustificades dels serveis que teòricament els haurien d'atendre. Dinou casos en serveis policials, amb identificacions per perfil racial i tracte discriminatori. Aquí a Catalunya, justament un cas de no voler agafar una denúncia a una parella gitana.

Quaranta-cinc casos en habitatge, amb denegacions de lloguers, desnonaments sense garanties i assetjament veïnal. Justament avui arribava un cas molt greu de desnonament de moltes famílies gitanes sense garanties, i dotze casos greus, que qualifiquem com a delictes d'odi, incloses agressions físiques violentes per motius d'odi antigitano.

Un element clau, com deia la Patricia en la seva intervenció, és la discriminació interseccional. Trenta-un d'aquests casos combinen diversos motius de discriminació. Ser dona i gitana, ser menor gitano i patir una discapacitat. I justament es mostra que les dones gitanes afronten barreres socials especialment complexes. Visibilitzar i millorar la situació de les dones gitanes és un eix central en la missió de la Fundació i ha d'estar també al centre d'aquest pacte.

Aquest treball de denúncia i acompanyament a les víctimes es fonamenta en diversos programes especialitzats que du a terme la nostra Fundació. El programa Igualtrato, el qual represento al territori català és un programa pioner que, des de l'any passat va apostar per la contractació d'onze figures juristes gitanes per fer acompanyament a les víctimes de discriminació. L'acollida d'aquestes persones, veient que qui les atén és una persona gitana amb coneixements legals és increïble, i creiem que això és fonamental.

A part d'això també fem funcions de sensibilització i capacització envers la població gitana. La població gitana no sap que pot denunciar, no sap on ha d'anar, no sap quines conductes no ha de permetre. I també fem sensibilització a agents claus i a la societat general, a part d'aquest acompanyament a les víctimes que dèiem abans.

També portem el Servei d'Assistència a Víctimes de Discriminació per origen racial i ètnic, que coordinem, i depèn del CEDRE, del Ministeri d'Igualtat, on comptem amb altres set entitats. En aquest servei qualsevol persona que pateix una discriminació pot trucar al 021 en qualsevol moment i una persona li donarà suport en el que li hagi ocorregut i derivarà a una altra persona que faci aquesta atenció personalitzada i presencial si la persona ho demana. I per últim també gestionem a Navarra el Servei d'Atenció a les Víctimes davant del Racisme i la Xenofòbia.

A tot això s'hi suma la línia dels litigis estratègics. Afegir que en els nostres litigis estratègics comptem amb la Pastori Filigrana, que és una de les nostres litigants estrelles i més recorregudes. Aquest 2024 hem portat vint casos oberts davant els tribunals, incloent agressions físiques i verbals amb agreujant d'antigitanisme, discriminació en l'accés a drets i serveis, assetjament veïnal, desnonament de famílies gitanes vulnerables, discursos d'odi, amenaces en xarxes i espais públics. I considerem aquest litigi estratègic com una eina clau per implementar estàndards de drets humans en la lluita contra l'antigitanisme i per produir canvis socials que vagin més enllà dels casos particulars.

Les dades mostren també una major conscienciació de les persones gitanes sobre les discriminacions que pateixen, cosa que fa que cada vegada més víctimes confiïn en entitats com poden ser la Fundació o com pot ser la Fagig per arribar amb les seves discriminacions i es decideixin per denunciar.

Tanmateix, persisteixen barreres importants per l'accés a la justícia per la falta d'aplicació efectiva de la legislació d'igualtat de tracte, per la manca fins fa poc d'una autoritat independent amb capacitat real de supervisar i garantir aquesta aplicació. Des de la Fundació recomanem la formació en la Llei d'Igualtat de Tracte i en antigitanisme pels agents claus que li han de donar suport i defensar, així com per tractar situacions discriminatòries envers les persones gitanes.

Aquest any, a més de la dimensió simbòlica i de memòria especialment rellevant es commemoren els sis-cents anys de la presència del poble gitano al nostre territori. Aquest reconeixement del passat de persecució i discriminació i del llegat cultural gitano és també una condició per entendre l'antigitanisme actual com un problema de drets humans i de democràcia.

Les lliçons apreses a nivell estatal –estem parlant del Pacte d'Estat contra l'Antigitanisme, l'estatal, també apunten dos riscos. El primer, un excés de mesures sense prioritització ni recursos, i la manca d'indicadors que permetin saber què funciona i què no. Per poder evitar-ho, el Pacte Nacional contra l'Antigitanisme a Catalunya hauria de basar-se en objectius estratègics prioritzats molt clars, com deia la companya Bianca, amb un pressupost assignat, competències definides per departaments i un sistema d'indicadors que combini dades de discriminació, accés a drets, participació gitana –molt important–, i recursos invertits.

En coherència amb les dades que aportem als nostres informes té sentit incorporar a indicadors mínims el nombre anual de casos d'antigitanisme que es registren als serveis públics i entitats socials desagregats per àmbits –com ho podem fer nosaltres o un altre–, el nombre de procediments sancionadors i sentències que apliquen l'agreujant d'antigitanisme. La presència de programes específics de suport a dones gitanes i a víctimes de discriminació interseccional, la dotació pressupostària i l'execució real de mesures del pacte.

A més, el pacte hauria d'evitar una arquitectura només declarativa i preveure un calendari d'avaluacions periòdiques –com veieu, avaluar és superimportant–, amb la participació directa d'organitzacions gitanes i una autoritat catalana en matèria d'igualtat de tracte per ajustar les polítiques sobre la base de l'evidència.

Les dades que presentem mostren que l'antigitanisme es manifesta en tots els àmbits i que moltes víctimes encara no denuncien, com ha dit la Bianca, per desconfiança o per falta d'informació. Això fa imprescindible reforçar l'Oficina d'Igualtat de Tracte de la Generalitat, estabilitzant i ampliant els professionals que formen part d'aquest equip, incorporant perfils especialitzats en discriminació racial i antigitanisme, i garantint la presència de professionals gitanos i d'altres col·lectius discriminats.

Proposem també que el pacte impulsi un protocol unificat d'atenció a víctimes d'antigitanisme per tots els serveis claus, detectant millor els casos, unificant formularis de registre, garantint una acollida respectuosa i informada, establint circuits de derivació entre Oficina d'Igualtat, cossos de seguretat, Fiscalia i entitats gitanes i assegurant un seguiment integral adaptat a la realitat de cada víctima.

Dintre de les recomanacions que fem com una fundació entraria la implementació de polítiques globals d'igualtat de tracte i no-discriminació i l'engranatge de les necessàries polítiques, programes i eines amb especificitat de les persones gitanes, del poble gitano, el paper clau del Tercer Sector i la societat civil en les aportacions, com estem fent ara mateix, la cogovernança i el desenvolupament, el seguiment i la necessària avaluació del que es dugui a terme.

El necessari acompanyament social i judicial des de la intensitat de l'acció, la confiança, el vincle i la referència, les necessàries figures que treballin des del coneixement cultural, social i des de la proximitat i la interdisciplinalitat. A Catalunya comptem amb la Llei d'Igualtat de Tracte i No-discriminació, però cal urgència en el seu desplegament i operativitat, i no només perquè sigui un tema específic, sinó perquè és un tema transversal a totes les accions encaminades a l'equitat i la interdepartamentalitat.

I per acabar voldria remarcar que les dades i l'experiència de la Fundació mostren dues coses alhora. D'una banda, una major conscienciació i confiança de les persones gitanes a l'hora de denunciar, i d'altra, la persistència d'un patró de discriminació que no ha variat substancialment els últims anys. El Pacte Català contra l'Antigitanisme té l'oportunitat de transformar aquest diagnòstic en compromisos concrets mesurables i dotar de recursos...

Fitxer 11

aprofitant al màxim els instruments normatius existents i els programes que ja han demostrat eficàcia.

Moltes gràcies.

El president

Moltes gràcies. Ara és el torn dels grups parlamentaris i té la paraula la diputada Ennatu Domingo, per part de Junts.

Ennatu Domingo i Soler

Gràcies, president. Des de Junts agraïm la compareixença de la senyora Galusca i la senyora Fernández. De nou, *merci* per aquesta exposició que heu fet concretant encara més tot l'àmbit de l'antigitanisme, com el podem entendre i sobretot com podem començar a pensar mesures per poder rectificar-lo. Crec que afrontar l'antigitanisme ha estat un objectiu central –diria–, de les diverses estratègies integrals del poble gitano que hi han hagut els darrers anys, jo diria que ja en són cinc, però la mirada entenc que era..., no havia agafat aquesta perspectiva estructural de l'antigitanisme com una forma més del racisme estructural, que cal entendre millor i també posar-hi mesures polítiques públiques que puguin rectificar aquestes tipologies de discriminació.

Hem parlat del projecte de Llei per erradicar el racisme. Per exemple, jo veig que aquest projecte té una perspectiva transversal, de fet intenta proposar mesures contra el racisme en l'àmbit de la salut, en l'àmbit de drets socials. També hi ha la Llei d'Igualtat i No-discriminació, que també és una llei molt ambiciosa, però que hem vist que a l'hora d'aplicar-la o fins i tot a l'hora de concretar mesures sòlides, els conceptes de transversalitat i interseccionalitat no ho ha acabat d'aconseguir.

I una de les afirmacions que heu fet és que sense uns recursos específics destinats a aquestes polítiques qualsevol proposta útil que pugui sortir es pot quedar en paper mullat i crec que la feina que farem des d'aquesta comissió d'estudi ve amb aquesta lliçó apresada d'aquestes dues mesures legislatives i, per, tant recollim totes les aportacions que heu fet i recomanacions.

Reconeixem que les persones..., per mi el més difícil és que les persones reconeixin o sàpiguin detectar que estan patint una forma de discriminació per ètnia, vull dir, el racisme costa moltíssim perquè pot ser a nivell lingüístic, però després té molts nivells i jo crec que estaria molt interessant saber com podríem millorar això, com podríem equipar, empoderar les persones perquè puguin entendre com es relacionen amb altres persones i com es relacionen amb l'Administració.

Després també us volia preguntar si teniu propostes per identificar i també intentar eliminar qualsevol forma d'antigitanisme a nivell digital, a nivell de xarxes socials, però també facilitar que en l'àmbit digital les persones gitanes es sentin segures i que puguin existir dignament com ho fa qualsevol persona.

També m'agradaria preguntar-vos a què atribuïu aquest augment de discriminació per motius d'ètnia, però sobretot, a què atribuïu aquest augment de denúncies els darrers anys, si hi ha alguna qüestió contextual, perquè crec que som tots molt conscients que hi ha hagut un augment del discurs d'odi.

I, de fet, moltes de les mesures que s'han pensat des del Govern o des dels partits a l'oposició és intentar resoldre aquesta problemàtica del discurs d'odi, però potser no tant el que serien les propostes propositives per millorar els drets o la inclusió de les persones gitanes en tots aquests àmbits. Ens agradaria escoltar si teniu algunes propostes propositives, de discriminació positiva, com en diríem, per millorar la condició de vida de les persones gitanes.

Gràcies.

El president

Moltes gràcies. Ara és el torn del diputat Jordi Albert, d'Esquerra Republicana.

Jordi Albert i Caballero

Gràcies, president. Gràcies a la Blanca i la Noemí. És que ara li comentava a la meva companya diputada Susana Martínez, que ens costa dir-vos..., bé, sempre em costa a mi això del senyor i la senyora, i..., (*Veus de fons.*) Per tant..., però ja ho sabeu, amb tot el meu respecte i admiració, eh? Per tant, sou la Blanca i la Noemí i també les persones que venen aquí, jo és que sóc molt d'aquesta manera i és potser molt poc correcte a nivell parlamentari però què voleu, a mi em surt així.

Han estat molt interessant les dues intervencions. Teniu unes llargues trajectòries i per tant, teniu una experiència que per nosaltres en aquesta comissió és molt valuosa en les diferents responsabilitats que heu anat tenint al llarg de la vostra trajectòria, però també per les entitats a les quals ara conformeu i esteu formant part.

Noemí, vint-i-un anys, com has explicat, de l'informe de la Fundació Secretariat Gitano, un informe que a nosaltres sempre..., a mi sempre m'agrada llegir perquè que visualitza aquella realitat oculta i em sembla que és rellevant i, de fet, nosaltres sempre hem tingut, hem posat damunt de la taula aquest debat sobre els indicadors, que saps que també és un debat que també hi ha i que també crec que hem de..., serà interessant abordar-lo, però que també ens visualitza precisament on tenim els

focus de major discriminació, on tenim els focus on es manifesta de forma molt més cruel i agre aquest antigitanisme.

I ara mateix un focus evident i claríssim i que crec que nosaltres en el marc dels nostres treballs haurem d'abordar és el de les xarxes socials i com la impunitat del discurs d'odi permet que corri per les xarxes socials i que al final aquest discurs acabi arribant a sectors poblacionals que, com molt bé deia abans el tio Manuel, doncs que no tenen una cultura històrica o no tenen una formació a nivell històric com per poder interpretar adequadament tots aquests missatges d'odi i per tant es van replicant, no? Per tant la primera seria aquesta, quins mecanismes podem segons el vostre parer hauríem d'incorporar per tal de combatre aquests discursos d'odi a la xarxa i per tant també d'aconseguir aquest objectiu que no passi.

L'altre element que per nosaltres també crec que és important, i molt més quan ja tenim representació parlamentària de l'extrema dreta, és des del vostre punt de vista també, els mecanismes institucionals. És a dir nosaltres aquí, al Parlament de Catalunya també patim discursos d'odi respecte els col·lectius socials, i és un debat també que aquí necessitem abordar i crec que haurem d'estar obligats també en el marc dels treballs d'aquesta comissió a parlar-ne, no? Què passa també a les cambres parlamentàries i quan aquest discurs d'odi entra a les cambres parlamentàries i s'utilitza el faristol per normalitzar uns discursos i unes actituds que mai haurien d'estar normalitzades.

Quan un diputat o una diputada fa segons quines afirmacions el que està normalitzant és un discurs que per les xarxes té un paper, però ja quan se li dona institucionalitat aquest paper ja passa a tenir un altre nivell i una validació en certa manera d'aquest discurs d'odi, per tant nosaltres hem de combatre això i hem de trobar els mecanismes per fer-ho.

I l'altra qüestió és el paper dels mitjans de comunicació també, que em sembla que també va relacionat. Jo us faig preguntes en base també a tot el que vosaltres heu traslladat, però per també aprofundir molt més, perquè la veritat és que ho heu explicat molt bé en la vostra compareixença, per tant, els mitjans de comunicació aquí també haurem d'abordar aquesta qüestió. És a dir, quan parlem del Pacte

contra l'Antigitanisme necessàriament també haurem d'abordar quin és el paper que juguen els mitjans de comunicació i els diferents codis d'estil.

I també el paper que juguen també la comunicació institucional, és a dir, quan s'utilitzen alguns trets físics diferencials, o quan s'utilitza alguna referència als orígens en un comunicat de premsa, per exemple, del Departament d'Interior. Si això passa, com també nosaltres aquí en el Pacte contra l'Antigitanisme podem incorporar aquestes qüestions. Per exemple, jo us posaré un exemple que això em va passar directament, a la meua parella, que va anar a fer una denúncia i una de les preguntes que li van formular va ser si les persones que havia vist eren d'aquí. Clar, jo em vaig quedar garratibat quan m'ho va dir, què vol dir ser d'aquí, clar, la meua parella podria haver contestat, doncs disculpa, però és que no li vaig demanar el document d'identitat, per tant jo no sé si eren d'aquí o no eren d'aquí, perquè només faltaria que per l'aspecte físic jo hagués de decidir si algú és d'aquí o no és d'aquí, no?

Doncs bé, aquestes coses, que ja se situen en l'àmbit en l'esfera de la normalitat i de la quotidianitat, els hem de canviar el terç i per tant quins mecanismes podríem activar també en aquest pacte.

Gràcies.

El president

Gràcies.

(Pausa.)

El vicepresident

Ara m'agrada a mi fer aquesta broma de dir, gràcies, diputat i ara em dono la paraula i m'ho dic a mi mateix. Bé, doncs ara té la paraula el company diputat del Grup Parlamentari dels Comuns, Andrés García Berrio.

Andrés García Berrio

Gràcies per la vostra compareixença i gràcies per la feina que feu, la qual crec que és absolutament fonamental. Vaig a..., la meua idea era repassar alguns dels punts que heu treballat i em focalitzaré en aquelles coses que jo també com portaveu de

la Comissió d'Interior i Justícia estic treballant més també. Hi ha un tema relatiu i, de fet heu comentat que heu rebut casos en el cas de la Fundació Secretariat Gitano amb el perfil etnicoracial a l'hora de realitzar controls d'identificació per part dels cossos policials. Entenc que part dels casos que heu detectat tenen a veure amb aquest tipus de perfil de perfilació a l'hora de fer les identificacions i en aquest sentit de quina manera considereu que es podria abordar per tractar d'eliminar-los.

Una de les propostes que s'han comentat en aquest Parlament té a veure amb la implementació, tal i com recomana l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea, de formularis d'aturada, en el sentit que cada cop que s'aturi una persona sí o sí s'hagi de registrar, s'hagi de dir quin és el motiu de la identificació i registrar les dades bàsiques i que, a més a més, sent un acte administratiu, es notifiqui a la persona per tal de garantir un sistema amb absoluta traçabilitat de les identificacions, i també per saber si teniu alguna proposta més en concret. I també demanar-vos si s'han detectat casos en els que, més enllà de discriminació s'han detectat casos de maltractament en els que ja s'ha detectat algun element d'antigitanisme.

Després un dels elements en els que també us volia preguntar, que crec que en aquest cas la compareixent Bianca Galusca ha fet referència és en l'àmbit judicial. Jo com a advocat en diferents casos i en moments m'he trobat amb comentaris d'antigitanisme dins de seu judicial i també saber si coneixeu informes que parlin de manera profunda dels biaixos que es poden tenir a l'hora d'aplicar mesures judicials, tant en el sistema penal com d'altres parts del sistema judicial.

Després efectivament hi ha un problema també greu amb els vigilants de seguretat privada, demanar-vos si sabeu quines actuacions ha fet el Govern amb relació a evitar aquestes actuacions discriminatòries de seguiment, d'intrusisme quan les persones, especialment dones gitanes estan fent compres en diferents llocs. Si sabeu si s'ha fet alguna acció efectiva o algun tipus d'acció per part del Govern. I per l'altre costat, si heu tingut contacte amb empreses de seguretat privada, heu plantejat els casos i quina resposta heu tingut en aquest sentit.

Després, accés a l'habitatge. Està previst que després de, com vam demanar el nostre grup parlamentari, es publicarà un informe per part de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació en relació amb racisme en l'accés a l'habitatge i entenem

que ha de veure també l'antigitanisme com una forma específica de racisme en aquest accés a l'habitatge, i en aquest sentit penso que també serà important per aquesta comissió els resultats d'aquesta investigació.

També, clar, són moltes preguntes, però també en quines parts de l'accés trobeu més o esteu detectant més que hi ha aquest antigitanisme. Si és a l'hora en no poder accedir en moltes ocasions quan es detecta directament a entrevistes, si és per exemple en el lloguer o entrevistes després, o altres tipus de pràctiques que podeu detectar.

Després, mitjans de comunicació, crec que és un tema fonamental. Jo, la veritat és que hi ha alguns periodistes i un en concret que, sistemàticament, cada cop que publica una notícia sobre detencions determina si la persona és gitana o no gitana. En primer lloc, qui li està filtrant aquesta informació a aquest periodista des d'un punt de vista, primer de tot, no hi ha cap mena d'identificació ni cens per veure si una persona és gitana o no, llavors s'està basant en la percepció d'agents que li estan filtrant a un periodista si les persones detingudes són o no gitanes. Llavors, si en aquest sentit heu...

Fitxer 12

tingut alguna actuació en aquest sentit.

I també entomar, crec que com Comissió i com Parlament coses greus que estan passant més enllà de les nominacions sistemàtiques a les que desgraciadament i malauradament ja estem acostumades les persones gitanes quan es refereixen a organitzacions que poden tenir a veure amb persones gitanes, que ja directament es parla de clan i fins i tot càrrecs institucionals en aquest Parlament, en aquesta legislatura s'hi han referit d'aquesta manera i penso que és important també posar-ho de manifest i que ha de ser un dels elements que aquest pacte serveixi, per tractar de deixar de posar el focus d'aquesta manera.

I res, ja se m'ha acabat el temps. Simplement, Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació, heu parlat de reptes, jo us demanaria també de quina manera s'ha de

poder garantir al futur la independència o autonomia que ha de tenir aquesta Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació que es demana a nivell europeu.

I res, ja pararia aquí.

Gràcies i disculpeu.

El vicepresident

Bé, gràcies, diputat. I ara és el torn de la companya diputada del Partit dels Socialistes de Catalunya i Units per Avançar, Susana Martínez Heredia.

Susana Martínez Heredia

Gràcies. Gràcies, senyora Bianca i senyora Noemi per les vostres aportacions avui en aquesta comissió i per tota la gran i imprescindible feina que feu des de les vostres entitats. El Consell d'Europa, en el seu dictamen del Comitè Consultiu del Conveni Marc per la Protecció de les Minories Nacionals reconeix els esforços d'Espanya per la inclusió de la població gitana, encara que també adverteix que persisteixen les desigualtats i apunta a una infradenúncia de les situacions de discriminació que patim els gitanos i gitanes.

Aquest Comitè Consultiu valora positivament l'aprovació en el 2022 de la Llei Integral per la Igualtat de Tracte i No-discriminació, la Ley Zero, i considera que el reconeixement de l'antigitanisme com a circumstància agreujant al codi penal en el 2022 és un avenç essencial en la lluita contra la discriminació de la població gitana. No obstant, considera que els casos de discriminació que involucren les persones gitanes continuen sent insuficientment denunciats. El número de denúncies és molt baix en comparació amb les pràctiques discriminatòries que patim els gitanos i gitanes, especialment en l'educació, l'habitatge i el món laboral.

I, precisament, senyora Bianca, ens comentaves els problemes d'aquesta infradenúncia, la normalització de la discriminació, la desconfiança vers les institucions, la falta de proves i com això es tradueix en un cercle viciós en què es produeix la discriminació, la invisibilització de les mateixes i, com a conseqüència, la reproducció d'aquestes discriminacions. I, per això, el Comitè Consultiu insta a les autoritats a sensibilitzar els gitanos i gitanes sobre el mecanisme de reparació previst a la legislació i també reconeix que és necessari un enfocament institucional més

eficaç per detectar i respondre els delictes d'odi i els discursos d'odi per abordar la falta, precisament, d'aquestes denúncies que parlàvem.

També avui, al llarg d'aquesta comissió, els diferents compareixents heu remarcat la importància de posar fre al discurs d'odi antigitano que té lloc a les xarxes socials i és en aquest context en què la Generalitat i el Govern d'Espanya han signat el primer conveni per lluitar contra els discursos d'odi en línia. La Generalitat tindrà l'eina Alert Odio per detectar i retirar els discursos d'odi i actuar abans que es converteixin en violència. Catalunya, de fet, és la primera a integrar-se en aquest sistema estatal i, per això, us vull preguntar com valoreu aquesta mesura del Govern i com creieu que és d'important garantir un espai digital lliure del discurs d'odi també per les persones gitanes. Què canvia quan es reconeix explícitament l'antigitanisme a nivell legislatiu i institucional. Si detecteu avenços com a entitats en els darrers anys o detecteu que la situació continua igual.

I també us anava a preguntar quines conseqüències reals té l'antigitanisme en el dia a dia de les persones gitanes i en quins àmbits són els més repetits segons els casos que rebeu com a entitats, però crec que la Noemí ens ho ha enumerat molt bé segons els casos recollits a l'informe aquest últim any. De fet, aquest informe constata dues tendències aparentment contradictòries. D'una banda, augmenta el nombre de denúncies, cosa que reflecteix una major conscienciació sobre la població gitana sobre el problema de la discriminació, però d'altra banda és molt freqüent que aquestes persones es limitin només a informar per deixar constància dels fets, rebutjant emprendre aquestes accions legals. Us volia preguntar, d'aquests tres-cents noranta-nou casos d'aquest últim informe de discriminació, sabeu quin percentatge finalment no es materialitza en la denúncia pertinent?

I res, sense més reiterar l'agraïment per la vostra compareixença avui aquí.

Gràcies.

El president

Moltes gràcies. I ara és el torn de les compareixences que tindran cinc minuts cadascuna i, en primer lloc seria la compareixent Bianca Galusca.

Bianca Galusca (representant de l'Observatori d'Antigitanisme de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya)

No sé per on començar, eh? (*L'oradora riu.*) Intentaré fer uns cinc minuts. Primer de tot, gràcies senyors diputats i diputades per les preguntes. Primer començaré amb un tema potser comú en les vostres intervencions que és el tema de la Llei d'Igualtat de Tracte i No-discriminació. Quan parlem del tema de la llei, jo crec que és una llei molt important, però en el seu inici és una llei que reconeix simbòlicament les discriminacions com l'antigitanisme i és veritat que és molt interseccional i passa per tots els àmbits, però si no hi ha recursos específics quedarà només en una llei simbòlica. Llavors, es necessiten recursos per realment lluitar en contra de l'antigitanisme.

Després també pel tema de la llei que estava mencionant de l'Oficina, quan estàvem confeccionant la llei amb altres entitats, no sé fa quant de temps va passar, però sí que és veritat que parlàvem del tema de l'observatori independent pel simple fet que si és una administració que realitza l'acte de discriminació, que sigui la mateixa administració que acaba analitzant o treballant el cas de discriminació, hi ha un *sesgo*, no sé quina és la paraula en català, *sesgo*? (*Veus de fons.*) Un biaix, que finalment per això dèiem d'aquesta autonomia i independència d'aquest observatori.

Després parlàvem de com reconèixer l'antigitanisme i com empoderar les persones, preguntaves. Jo crec que una cosa molt important és començar pel tema de l'educació, primer de tot és parlar de la història del poble gitano a les aules, que ho portem dient i crec que els companys que treballen en d'educació ho han dit reiteradament, però crec que al final posar als llibres d'història la història del poble gitano, perquè al final forma part de la història del país i la història de Catalunya, és molt important per donar aquest reconeixement, i com parlava abans, de la ciutadania plena.

Després també les formacions, i quan parlem de formacions també parlem dels docents. No és només..., jo crec que no és només empoderar les persones gitanes que reconeixen quan pateixen un cas de discriminació, sinó també empoderar tota la societat perquè aquestes persones gitanes es sentin recolzades i a la vegada si potser la persona no reconeix el cas de discriminació, però jo crec que és més fàcil

avui dia amb el tema del racisme, perquè s'ha de treballar molt més, però també poder ser aliats i aliades a l'hora de reconèixer un cas de discriminació per tema d'antigitanisme.

El tema de les xarxes socials és bastant complicat i és una mica difícil de contestar, perquè crec que és, com deia abans, com ens atenem al tema de la llibertat d'expressió és com un marc molt complex i jo crec que..., no sé si era..., ara potser m'equivoco, eh?, però no sé si era Kamira que havia fet un informe molt interessant en temes de xarxes socials i havien..., i fins i tot el Secretariat crec que..., hi havia una manera, estaven provant un tema de la intel·ligència artificial, que era com fer tots aquests filtres quan parlaven de gitano i gitana i veure quan sortia en relació amb quin tipus de notícies, que al final és una barbaritat i el tema és que seguien sent les mateixes entitats que feien denúncia als mitjans de comunicació, a la premsa i, al final, segueix sent entre les entitats i els mitjans.

Però hi havia una manera crec que de treballar amb la intel·ligència artificial, que ara s'està provant i una altra que jo no sé no sabia com fer-ho, perquè la veritat no tinc l'experiència però crec que un tema dels codis deontològics amb temes de xarxes socials com ho tenen els mitjans de comunicació seria molt interessant.

Espera, no sé què més, perquè tinc moltes coses (*L'oradora riu.*) Ah sí, també el tema d'habitatge era molt interessant que comentava l'Andrés i també volia potser aprofitar l'ocasió i parlar del tema de Vallcarca, no sé si esteu assabentats del tema dels assentaments i què estava passant i també hi ha una zona de barraques al Clot, i jo crec que no és només un tema..., a part d'un tema econòmic, que ja tots sabem que ho estem patint la majoria de la població, a part d'un tema de negació pel perfil ètnic, crec que hi ha també un tema més ocult, més invisibilitzat, que és els criteris per arribar a un lloguer. Llavors si una persona realment no va tenir una feina durant..., o sigui, els criteris s'estan fent per la població païa, i realment no s'estan fent per la població gitana i estan deixant amb els criteris fora moltíssima gent. Llavors hi ha un tema directament econòmic, però administratiu diria, hi ha un tema econòmic administratiu que no tenen en compte les situacions diverses de les persones.

Què més? Ah, també Susana preguntaves..., ai bé, em queda molt poquet i són moltes preguntes (*L'oradora riu. Veus de fons.*) D'acord. El tema de la seguretat privada i àmbit judicial, és veritat que no sóc advocada, llavors deixaré la meua companya, potser podrà donar una millor resposta. Però sí que és veritat que quan la Susana ara preguntava si estic veient avenços dels darrers anys, jo crec que sí, jo crec que hi ha una part. I a més, jo sempre ho dic, també hem de veure la part bona. Jo crec que a les institucions catalanes i al Parlament i la Generalitat..., jo crec que a Catalunya s'han donat molts avenços polítics i de reconeixement i també hi ha una part que s'està veient.

Jo he començat a treballar en l'àmbit E de les entitats, fa deu anys i jo sí que he vist molts canvis i sí que he vist un tema de..., fins i tot de la ciutat, de com es treballa el tema d'antigitanisme, el reconeixement, la voluntat de fer les formacions. O sigui, hi ha hagut un tema de voluntat, però sí que és veritat, el que diem, que sí que és veritat que ens repetim molt, però sí que el tema de les dades, dels informes, de les avaluacions, si no hi ha dades no es poden resoldre els problemes, perquè no treballem en un context real. Podrem dir més o menys aproximat, però sense dades no podem resoldre un problema.

Llavors també és veritat en tema d'avenços, jo crec que no és només les entitats que treballem en el tema d'antigitanisme, sinó que també és la població, o sigui en temes de campanya sí que s'ha treballat una mica més, jo he vist fins i tot en les xerrades que donem als instituts que sí que hi ha avenços, però segueix sent una mica amb la voluntat que tenen algunes institucions, però no de tothom, per això parlava també de formació obligatòria.

I per últim, i acabo, amb les conseqüències del dia a dia jo crec que hi ha conseqüències claríssimes de l'antigitanisme, que hi ha unes, com parlava amb la Patricia abans, una és la representació política, que és veritat que tenim diputats i diputades gitanos, però és una proporció mínima i a Europa actualment no n'hi ha. Llavors, les conseqüències són en la representació política, en l'educació de qualitat, com parlàvem abans, que hi hagi instituts que donin aquest contingut de qualitat als nens i nenes gitanos. La manera com ens aproximem als serveis públics també jo

crec que és una altra conseqüència i la desconfiança. I també el tema del reconeixement, al final, històric.

I ja està, ja acabo i ja deixo la meva companya contestar.

Gràcies.

El president

Moltes gràcies. I ara és el torn de Noemí Fernández.

Noemí Fernández (representant del Servei d'Assistència a Víctimes de Discriminació Racial o Ètnica de la Fundació Secretariat Gitano)

Bé, jo començo com la Bianca, no sé si me'n recordaré de tot i si podré donar de resposta a tot, però ho intentaré. Em preguntava la companya de Junts com millorar l'empoderament de les persones gitanes envers l'antigitanisme. Nosaltres, dintre de la meva figura com a tècnica d'Igualtat de Tracte i No-discriminació, una part molt important és fer aquesta formació a persones gitanes sobre què és l'antigitanisme, com identificar-ho i on han d'anar a denunciar-ho i això és fonamental, potser en una primera sessió es fan una idea una mica per sobre, però en una segona un grup de nenes ja em diu, escolta, que jo vull saber com posar una fulla de reclamació i aprofundim.

En base a aquestes demandes que ens fan els propis participants de la Fundació anem treballant què és el que necessiten, perquè no necessitarà el mateix una dona de seixanta anys de Sant Roc que un jove de setze de Montcada i Reixac. O sigui, intentem adaptar-nos a les situacions que perceben cada gitano en funció de les seves necessitats diàries i ho intentem fer així. Sobretot els informem de la necessitat que qualsevol cosa que ells percebin, perquè això és molt important, el percebre una cosa com a discriminació si ja alguna cosa em *chirria* ho hem de treballar. I sempre és, teniu el meu telèfon, si jo no estic en horari laboral, teniu el telèfon 021 truqueu i els companys us donaran resposta i el dia següent em trucaran a mi i em comentaran el cas o sigui, això és fonamental que ells sàpiguen que poden fer aquesta consulta.

També és molt important que ells sàpiguen que al codi penal es reconeix l'antigitanisme, que hi ha una legislació –que pot funcionar millor o pitjor–, que

reconeix l'antigitanisme i que hi ha uns organismes on poden acudir anant amb una entitat com podríem ser nosaltres o pel seu compte, i com accedir a aquests mecanismes, poder accedir a l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació amb un formulari web, que pot ser més difícil o menys per algunes persones, però que...

Fitxer 13

estan allà i jo crec que això és fonamental.

Des de la Fundació, quan parlaves del tema d'identificar i denunciar la discriminació a les xarxes, nosaltres som entitat, ara no ho diré bé *trusted flagger*, crec que es diu, que és com que se'ns reconeix que el que diem té veracitat i podem denunciar segons quin comentari, llavors tot el que arriba a la Fundació ja sigui a tècnics deslocalitzats, perquè la nostra seu està a Madrid, o als tècnics de comunicació de Madrid, es denuncia.

D'altra banda, la Bianca parlava d'aquest recurs que tenia Kamira i justament l'altre dia vaig estar en una formació que parlaven que hi ha una IA que et dona la resposta per respondre el comentari antigitano, o sigui que està molt bé perquè el que ens passa a la majoria, bé, a mi ja fa temps que no ho faig, però aquesta lluita contra el comentari antigitano i treure per allà tots els òrgans per la boca i no hauria de ser, llavors aquí et genera diferents opcions de com contestar un comentari que sigui en aquest cas antigitano, però crec que es podria aplicar a qualsevol altre tema de discriminació.

I parlaven que si havia augmentat la discriminació perquè hi havia un augment de denúncies. Per dues coses, una, la població gitana està molt més conscienciada que no ha de patir aquestes agressions, i després les agressions i discriminacions són molt greus, són molt més greus que fa uns anys, o sigui, ja no ens en recordàvem dels pogroms que havien patit els homes com el meu pare o com el Manuel, ja no ens en recordàvem d'aquestes coses, i arran de la pandèmia, una mica abans ja ens tornava a..., i jo era a Peal del Becerro, un altre cop tornar a passar aquestes coses, aquestes agressions físiques en un bar no es donaven, les estem tenint a dia d'avui a Catalunya per ser gitano i per dir, escolta, soc gitano, no m'agrada aquest comentari que has fet en un bar.

O sigui, aquestes..., l'antigitanisme torna a escalar un altre cop, també reforçat per aquests discursos d'odi que, com deia el company Andrés es reforcen també en seu parlamentària, perquè s'estan dient, i si un parlamentari ho pot dir, per què no ho puc dir jo?

I també comentar en temes de xarxes socials és molt difícil poder, de voler denunciar una pàgina com vam fer nosaltres de «*muerte a los gitanos*» i trigar anys que tanquin aquesta pàgina web, o sigui, és molt *heavy*. O sigui, tots aquests anys ha continuat afectant aquesta població que com deia el tio Manuel, o sigui, aquesta part de la població que no ha tingut aquesta consciència de, això no està bé, totes les llibertats per les quals hem lluitat, d'on ve el poble gitano, això ja no ho tenim, no?

Passo i intento recol·locar-me un altre cop. D'acord. Això dels informes de biaixos en seus judicials, jo m'ha agradat molt tot el que deia la Pastori, que ha estat a informes i a coses on es parla de si hi ha més població gitana que pot accedir o no a un tercer grau, que..., i tan aviat com pugui li escric, a la que surti d'aquí perquè em passi aquesta informació perquè és or, or pur i quan ho tingui us ho passo, o sigui, perquè és increïble, no tinc coneixement d'això.

Actuacions amb discriminació amb agents de seguretat privada. Jo també porto molt poc temps en aquest recurs, però sí que una de les primeres actuacions que em va venir és una denúncia que van fer unes joves d'una persona de seguretat que les va perseguir, de fet dues joves gitanes, una semblava gitana i l'altra no, van fer la denúncia a l'Oficina d'Igualtat i No-discriminació i va quedar no-res. I, de fet, tenim un altre cas també a l'Oficina de No-discriminació que va quedar no-res, per això estaria molt bé tenir aquest..., el que deia, no?, que la poca gent que treballa allà sigui més estable i que estigui molt més ben formada, és imprescindible, i tot i això que els hi fem, aquest escrit de denúncia argumentat, tot el que s'ha d'argumentar a nivell legal i fent tot aquest seguiment.

Què més? En el tema de l'accés a habitatge, que deia l'Andrés. Pot sortir en qualsevol moment la discriminació en l'accés a l'habitatge, en el moment que per telèfon t'identifiquen l'accent com a gitano, en el moment que et veuen físicament com a gitano. En el moment en què veuen la nòmina i posa Federación de Asociaciones o Fundació Secretariado Gitano, tot i no ser gitano, és una persona

blanca amb cognoms catalans i dels d'aquí, com deien abans, no?, és que continua..., i amb el control de riscs amb segons quins cognoms i en segons quins barris continua passant a dia d'avui.

I no només amb lloguer, hem tingut un cas d'un home que no volia vendre el seu pis a una persona gitana, perquè deia que el seu cunyat vivia en aquest barri i no volia que tingués un veí que fos gitano, és molt *heavy* que a dia d'avui continuï passant això.

I res, em es en passo molt de temps, només una cosa. Sobre el que deia la Susana, sobre les conseqüències reals. Bàsicament ens queda, jo sempre he dit aquesta, si algú ha parlat amb mi abans ja sabrà això, el tema de la *profecia autocomplida*. Si jo soc una nena gitana d'un barri ics, Sant Roc, la Mina, la Mariola, on sigui, i aconsegueixo passar la discriminació de l'escola, que ja costa, i aconsegueixo passar la discriminació de l'accés al món laboral, que ja costa, si arribem fins aquí, *chapeau*, però què li passa a la majoria? La majoria no té aquest reforç ni a l'escola, ni en estudis superiors, ni en l'àmbit laboral, ni a l'accés a l'habitatge. I què em queda? El que la societat espera de mi, quedar-me a casa, casar-me jove, dependre d'un home o d'ajuts socials. I això és el que els passa a moltes noies gitanes, i és una mica trist, la veritat.

Merci.

El president

Moltes gràcies, Noemí; moltes gràcies, Bianca. Crec que avui ha estat una sessió molt important i crec que és un resum de per què era tan important fer aquesta comissió d'estudi.

Gràcies a tots i a totes i aixequem la sessió.

La sessió s'aixeca a...